

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TASARIM ANA SANAT DALI
İLETİŞİM SANATLARI VE TASARIM BİLİM DALI

**BİRİNCİ VE İKİNCİ KÖRFEZ SAVAŞLARINDA
HABER MEDYASININ POLİTİK İŞLEVLERİ**
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: **Eser DAVUT**

İstanbul, 2013

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TASARIM ANA SANAT DALI
İLETİŞİM SANATLARI VE TASARIM BİLİM DALI

**BİRİNCİ VE İKİNCİ KÖRFEZ SAVAŞLARINDA
HABER MEDYASININ POLİTİK İŞLEVLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Eser DAVUT

Öğrenci No:

100784002

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Gökhan Uğur

İstanbul, 2013

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Birinci ve İkinci Körfez Savaşlarında Haber Medyasının Politik İşlevleri**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

İmza:

Aday: Eser Davut

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

25.10.2013

Enstitümüz *İletişim ve Tasarım* Anasanat dalı *İletişim Sanatları ve Tasarımı* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 100784002 numaralı *Eser DAVUT*'un "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**BİRİNCİ VE İKİNCİ KÖRFEZ SAVAŞLARINDA HABER MEDYASININ POLİTİK İŞLEVLERİ**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 02.07.2013 tarih ve 2013/20 sayılı toplantısında seçilen ve Ayazağa Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin (c) bendi gereğince (45) dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/eybirliği~~ ile ~~Kabul/Red veya Düzeltme~~ kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 4 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
YRD.DOÇ.DR.GÖKHAN UĞUR

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. NAZAN ALIOĞLU

ÜYE
YRD. DOÇ. DR. BARIŞ ATİKER

ÖZET

Hazırlamış olduğumuz tez'de öncelik olarak Körfez savaşlarının tarihini açıklamak istemekteyiz. Bununla beraber Birinci ve İkinci körfez Savaşı tarihi hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra Simülasyon bölümünü ortaya koyduktan sonra Savaşın bize nasıl yansıtıldığı gerçek yada sadece simülasyon gerçeğini yani hipergerçeklik midir? sorusuna karşılık aramaktayız. Yapılması gereken incelemeleri yaptıktan sonra bununda sonucuna varmaya çalışmaktayız. Noam Chomsky tarafından ortaya atılan ve bütün dünya tarafından kabul gören, medya analizi yöntemi ve propaganda metodları gibi konulara değindikten sonra, Asıl konu olan beş filtre yöntemini incelemeye almaktayız. Bu inceleme sonucu gerekli saptamaları yaptıktan sonra sonuç ve analiz kısmıyla bunu bağlamaya çalışmaktayız. Nitekim çıkan sonuç sonrası medya tarafsızlığını ortaya atmaktayız. Söylemek istediğimizi şu şekilde sunabilirim, Bütün bu yazdıklarımızın sonucunda aslında medya gerçeği taraflı bir yayın yapmakta ve bize sunmaktadır. Bu, Körfez Savaşı ve CNN gerçeği olarak ortaya atılmaktadır. Tabii bundan önceki bölümlerde ise CNN tarihi ve Körfez Savaşları ile bağlantısı kaynaklara göre anlatılmaktadır. Bu bölümlerde anlattığımız bütün herşeyi kaynaklar ve danışman hocamın anlattığı şekilde bir harman yapıp size bu tezde sunmaya karar verilmiştir. Konu'nun önemini, sene içinde yaptığım çalışmalar sonucu kavramaya, özümsemeye, sindirmeyi bir görev haline getirmekteyiz. Bütün yazarlar ve kaynaklar hepsi kendi içinde tez'e yardımcı kıvamda olduğunu anlamakta ve bu doğrultuda çalışmamı sizlere en iyi şekilde aktarmayı sağlamaktayız.

Anahtar Kelimeler: Propaganda Metodu, Simülasyon, Körfez savaşları, CNN, Politik Haber İşlevi.

ABSTRACT

First of all we would like to give explanation about history of The Gulf Wars in our thesis. In addition some information about the history of First & Second Gulf Wars has been given. Also we are looking for an answer to the question of how the war reflected to us after explanation about Simulation Part. Is this reality or only simulation reality so is this hyperreality? We have already tried to come to the conclusion after we finalised the researchs. We have gotten the examination about five filter method after that we mentioned about analysis media method and propaganda method which has been claimed by Noam Chomsky and is accepted by all over the world. We tried to associate part of result with part of analysis after it has been clarified result of the analysis. We stated lateral of media after the result. We are able to give summary what we would like to say that actually media make lateral broadcast and give the service to us. This has been mentioned reality of Gulf War and CNN. Also in the previous parts we have already mentioned about relation of history of CNN and Gulf War depends on sources. I have already tried to present all things which we have mentioned in all parts as assistance of master and as the sources. I tried to understand, assimilate and digest of the result with working period during the year. I understood that all of the writers and sources are helpful for my thesis and I tried to complete my thesis with this direction.

Key Words: Five Filter Method, Simulation, Gulf War, CNN, The Political Role Of The News

İÇİNDEKİLER

ÖZET

ABSTRACT

GİRİŞ.....	1
1.BİRİNCİ KÖRFEZ SAVAŞI TARİHİ.....	2
1.1. İran - Irak Savaşı.....	4
1.2. Körfez Savaşı Arka Planı.....	6
1.3. Birinci Körfez Savaşı Kronolojisi.....	7
1.4. Simülasyon.....	17
2. İKİNCİ KÖRFEZ SAVAŞI TARİHİ.....	20
2.1. Avrupa Birliği ve İkinci Körfez Savaşı.....	27
2.2. Türkiye ve İkinci Körfez Savaşı.....	30
2.3. Petrol ve Ekonomi.....	35
2.4. ABD'nin Irak Politikası.....	37
3. PROPAGANDA METODU VE BAŞ FİLTRE YÖNTEMİ.....	38
4. ANALİZ.....	42
4.1. CNN ve Körfez Savaşı.....	46
4.2. CNN'in Haber Analizi ve Çözümü.....	51
4.2.1. Körfez Savaşı Yansımaları.....	52
4.2.2. Çöl Fırtınasından Evine Dönen Askerler.....	54
4.2.3. Çöl Fırtınasını Hatırlama.....	55
4.2.4. Körfez Savaşı Başlıyor.....	57

4.2.5. Körfez Savaşı Sergileniyor.....	58
4.2.6. Ted Turner’ın Favori CNN Hatırası.....	60
4.2.7. Savaş Tutsakları Yeni Bir Savaşta.....	61
4.2.8. Körfez Savaşı Gazisi Şimdi Basketbol Oyuncusu.....	62
4.2.9. Körfez Ülkelerinde Suriye İştahı.....	64
4.2.10. Körfez Savaşında Kaybolan Pilot Bulundu.....	65

SONUÇ

KAYNAKLAR

RESİMLER

Resim 1.....	53
Resim 2.....	55
Resim 3.....	57
Resim 4.....	58
Resim 5.....	59
Resim 6.....	61
Resim 7.....	62
Resim 8.....	63
Resim 9.....	65
Resim 10.....	66

GİRİŞ

Yapmış olduğumuz çalışmada, Körfez savaşı tarihi hakkında bilgi vermeye çalışılmaktadır. Birinci ve İkinci Körfez savaşında neler yaşandı. Bu Süreç içerisindeki diğer ülkelerin rolleri neler olmuştur, bu savaşın sonuçları nereye ulaşmıştır. Okuduğumuz kaynaklarda birçok isimin kendi ülkelerinde ne kadar önem sahibi liderler oldukları anlaşılmaktadır. Bu liderlerin nasıl hareket ettiği ve bu savaş içerisinde nasıl stratejik önemli yerlere sahip oldukları ve neler yaptıkları incelenmeye çalışılmıştır.

Birinci Körfez Savaşı tarihi anlatıldıktan sonra hemen ardından gelen diğer bölümde Simülasyon'un anlatıldığı bölüme geçilmiştir. Simülasyon'un kendi iç dinamikleri içerisinde nasıl var olduğu ve nasıl tanımlandığına dair bütün bilgiler vermeye çalışılmıştır. Simülasyon'un kendi içerisinde üç bölüme ayrıldığı ve alt unsurlarının nasıl oluştuğu bu tezde varolmaktadır. Bu konuda, ilgili okuduğumuz kaynaklarda ise tam olarak herşeyin Simülasyona bağlandığını ve açıklanmaya çalışıldığını söyleyebiliriz. Simülasyon bölümünden sonra ise İkinci körfez savaşı hakkında söylediklerimiz tezde varolmaktadır.

İkinci Körfez savaşı sırasında neler yaşanmıştır. ABD ve Irak politikaları ve dünyaya yansımaları nasıl gerçekleşmektedir. Bu savaşın Avrupa Birliği için önemini yansıtan durumlar neler olmaktadır. İkinci Körfez Savaşı'nın Türkiye'ye etkileri nelerdir. Türkiye bu koşullar altında nasıl bir politika izlemiştir. Savaşın olduğu sırada petrol'ün ve ekonomi'nin önemi nasıl bir anda en yüksek duruma yükselmektedir. Petrol ve ekonomi ile ilgili yazdıklarımız tez içerisinde varolmaktadır. Savaş sonrası ABD politikası nasıl işlemektedir. Irak ve Saddam rejimi'nin yıkılmasından sonra, ABD demokrasi çağrısı ile Irak yönetimini ve halkını nasıl tek elinde tutmaya çalışmaktadır. Tez'in gidişatında bunların hepsine yer verilmektedir.

Noam Chomsky'nin propaganda metodları adlı çalışmasından; Beş filtre, medya'yı analiz yöntemi tez'de kullanılmaktadır. Daha sonra analiz kısmına geçildikten sonra, CNN hakkında bilgi verilmektedir. Medya'nın objektiflik anlayışı ele alınıp, nasıl bir yol izlediği tez olarak savunulmaktadır.

1. BİRİNCİ KÖRFEZ SAVAŞI TARİHİ

Irak'ın ekonomik sorunları, petrol fiyatının düşmesinden kaynaklanmaktadır. Bağdat fiyattaki düşüşün nedenini Kuveyt'in ve Birleşik Arap Emirliklerinin fazla üretim yapması olduğunu ileri sürmektedir. Ancak Kuveyt üretimin azaltılması ile ilgili Bağdat'ın isteğini reddetmesinin yanısıra, stratejik adaları kiraya vermek istemedi ve Bağdat'ın savaş borçlarının bağışlanması ile ilgili ricaları baştan savmaya çalışmaktadır. Kuveyt'in inatçılığı, Bağdat'ı, bu ülkenin birleşik Amerika'dan güvenlik konusunda güvence aldığına inandırmıştır. Bağdat düşündü ki Washington'un amacı Irak'ın fazla güçlenmesini önlemek amacı ile sıkıntı içinde tutmaktadır.

Bir hükümetin ülkeyi savaşa götürmek için üç şartta ihtiyacı vardır: Halkının uğruna ölmeye hazır olduğu bir dava ileri sürdüğü iddaları için manevi, tarihi ve yasal dayanak ve elde etme sınırları içinde olan bir hedef . Saddam Hüseyin ilk ikisini iddaa edebilmiştir, ama üçüncüsünü değil, Kuveyt'in Irak'ın bir parçası olduğu ve İngilizler tarafından gaspedildiği Iraklıların zihninde yer etmektedir. Iraklılar bu dava için hayatlarını vermeye hazırdılar. Tarihsel ve yasal görüşler tartışma konusudur. Ancak Iraklılar kendi davalarının haklılığına yürekten inamaktaydılar. Saddam Hüseyin, Kuveyt'in sadece gereken bölgeleri ele geçirmenin yerine ülkenin tamamını ele geçirmenin uluslararası kamuoyu üzerindeki etkisini hesaplamakta yanılgıya düşmektedir. Aynı zamanda Arapların, Amerikan kuvvetlerini körfezin dışında tutmak konusundaki kararlılığına olduğundan daha fazla değer biçti, Moskova'nın yardım etme isteğine gerektiğinden fazla inandı ve Amerikalıların kararlılığını küçümsemiştir.(Heykel, 1993, s.37)

Amerika'nın gücü ise hep petrole dayanmaktaydı. İkinci dünya savaşından önce Amerika, dünyanın en büyük petrol üreticisidir, ancak Ortadoğu petrol yataklarının gelecekteki önemi daha o zaman belli olmaktadır. Petrolün kolayca elde edilmesi, otomobiller ve uçakların ticari mallar olmalarını sağlamış, ayrıca, bunlara bağlı sanayilere katkıda bulunmuştur. Şimdi ise bütün ABD ekonomisi gelip buna dayanmaktadır.(Heykel, 1993, s.39)

Devlet başkanı Gorbaçov bile, Iraklı askerlerin Kuveyt'e girdiğini öğrenince şoke oldu. Herkes Bağdat'ın sınırı geçtiğini kabul etmektedir, ama bu sınır iyi çizilmemiştir. Bundan sonraki sekiz aylık süre içinde Kuveyt'in egemenliğinden çok 21. yüzyılın güç ve kaynaklarının

mücadelesi yapılmıştır.

Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesinden sonraki aylarda batılı devlet adamlarından binlerce kelimelik kınamalar yağmıştır. Onlara göre başkaları sessiz seyirci kalırken, küçük bir ülkedaha büyük bir komşu tarafından tamamı ile yutuluyorsa, dünya düzeni diye birşey olmamaktadır. Dünya bu zorbalığa karşı tek yumruk olamadığı yarım yüzyıllık yani birinci dünya savaşından sonraki çaba boşa gidecektir. Bu görüş ve duygular her ne kadar somut ve sağlam görünürse, bir şey eksik olmaktaydı. Konuşmacılar altı harfli bir kelimenin etrafında nutuklar atıyor, ama bunu açıkça ifade etmekten kaçınmaktaydılar. 'Petrol' kaynaklar veya 'hayati çıkarlar' olarak ifade etmekteydiler. Batılı hükümetler için Kuveyt için savaşın temelde petrol savaşı olmasını kabul etmeleri imkansız kılmaktadır.(Heykel, 1993, s.40-41)

Birçok anlaşmazlıkta petrol bir unsur olmuştu, elbette ancak önemli öge ancak üç ögede olmuştur: Birincisi 1973'te devlet başkanı Sedat'ın, Arap saldırısının ardından İsrail'in batılı destekçilerine karşı petrol ambargosunun uygulanacağını bilmesine rağmen, Mısırlı askerlere Süveyş Kanalı'nı geçme emrini vermiştir. İkinci petrol savaşı, 1980 ile 1988 arasında sürmüş ve bu savaşta bölgenin en büyük ikinci petrol üreticisi olan Irak ile üçüncü petrol üreticisi İran karşı karşıya gelmiş ve batıya, Körfeze deniz kuvvetlerini gönderme imkanı sağlanmıştır. Petrol geliri olmasaydı ne Irak ne de İran böyle bir savaşı sürdürecektir ekonomik güce sahip olur.

Batı'nın, Ortadoğudaki petrol çıkarları için savaşımaya hazır olması, en az 35 yıl öncesine dayanmıştır. Devlet başkanı Nasır'ın Süveyş kanalını millileştirmesinden sonra 1956'da patlak veren Süveyş bunalımı, İngiltere ile Fransa'nın, Avrupa'nın hayati petrol hattını tekrar ele geçirmek üzere giriştikleri boş bir çabadır. Bu arada Amerikanın Ortadoğudaki petrole egemen olması ve İsrail ile bağları, onu üstün bir konuma getirmektedir.(Heykel, 1993, s.42)

Kuveyt'i her zaman Basra Eyaletinin bir parçası olarak gören Irak, bu topraklar üzerinde iddiasını sömürge döneminde dile getirmektedir.İngilizler Kuveyt'ten 1961'e kadar çekilmemiştir. Son İngiliz birlikleri Kuveyt'ten ayrılmaya hazırlanırken bu ülke Arap birliğine üye olmak için başvurmuştur. Bağdat bu ülke üzerindeki hakkından vazgeçmeden üyeliğine izin vermemektedir. Arap birliğine, Kuveytin bağımsızlığını kabul edemeyeceğini bildirerek, bu ülkeye en yakın olan Irak kenti Basra'ya birliklerini kaydırmakta ve Irak'ın muhtemel Kuveyt işgaline karşı birleşen Arap dünyası, yeni devletin yardımına askeri birlikler gönderdi ki bunların arasında Mısır'ın

10.000 askeri de vardı. İngilizler yerlerine geçerek Arap birlikleri gelinceye kadar son birliklerinin 1961'de geri çekilmesini geciktirmektedir. Irakta bu durum karşısında susmak zorunda kaldı.(Heykel, 1993, s.44)

Bir Amerikan Konsorsiyumu, 1938'de Suudi Arabistanda önemli miktarda petrol bulmuştur.Ancak bu ülke 1940'lı yıllara kadar İngiliz etki altında kaldı. Japonya'nın Pearl Harbour baskınından önce İkinci dünya savaşının ilk bölümü ABD ile ingiltereyi karşı karşıya getirmiştir.Amerika toprak, askeri, sosyal ve kültürel, global gücü ile petrol kaynaklarına sahip olma hakkını o zamana kadar elinde bulunduran İngiltere'den istemekte ve kendine zamanla lehine çevirecek herşeyi yapmaktadır. Sonunda bu gücü kendisini beslemek için kullanacaktır. Kültür ögesi bir yana bırakılırsa İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki sözde özel ilişkilerin başlıca unsuru Amerika'nın petrol konusunda gücü eline almasından sonra Ortadoğudaki çıkar ortaklığıdır.(Heykel, 1993, s.52)

1973'e kadar Kuveyt küçük, şirin bir kentti ve petrol fiyatındaki görülmemiş artış nedeni ile alabildiğine zengin olmuştur. Kuveyt'teki siyasi hayat ve parlamentoda beli bir kalite ve geleneksel tartışma havası vardı, ancak bu ses uzun bir süre Emir tarafından bastırılmıştır. Bazı kimseler, Kuveyt'in ortaçağ İtalya'sının varlıklı kent devletlerinin bir arap eşi olarak gelişeceğini umuyordu, ancak burada Floransa'nın medici ailesi gibi sanatın hamisi gibi bir aile ortaya çıkmamıştır. Kuveyt'in, Yemen'in eğitim sistemini finanse etme kararından anlaşılacağı gibi bir tür manevi otorite sağlama iradesi vardır.(Heykel, 1993, s.62)

Savaş sırasında; Kuveyt uçaklar, füzeler ve askeri eğitim için büyük meblağlar harcadı, ancak hava kuvvetleri, ağustos 1990'da bu büyük yatırımların karşılığını hemen hemen hiç vermemiştir. Hükümet uçaklarını umutsuz bir savaşta kaybetmek yerine Suudi Arabistan'a nakletmeye çalıştıysa da çok geç kalmıştı. Bunların çoğu Iraklıların eline geçmiştir.(Heykel, 1993, s.75)

1.1. İran-Irak Savaşı

23 Eylül 1980'de Irak iki cepheden kara saldırısına başlamıştır. Öncelikli olarak şafakla birlikte 154 uçakla hava saldırısında bulundu ve ikinci bir bombardıman dalgası olarak da 100 uçak bunu izlemiştir.

Savaşın ilk haftalarında herşey Irak lehinedir. Herşey Irak için iyi gitmiştir. Ancak 1981 başlarında İran'ın direnişi giderek güçlendi. bir ırak generali Saddam Hüseyin'e dedi ki, 'bana öyle geliyorki, Biz delilerle karşı karşıyayız. Onlar sanki kendi çıplak vücutları ile tanklarımızı durduracaklarmış gibi üzerimize geliyorlar. Tanklar onları eziyor ama onlar üzerimize gelmeye devam ediyorlar.' Başlarına kırmızı bantlar geçirmiş olan bu İranlı gençler herhalde, Humeyni'nin tumturaklı sözleri ile sarhoş olmuşlardır. Humeyni şöyle diyordu: 'Bazıları,tarih bilincinin kahraman olduğunu söylüyor. Bu doğru değildir. Bir şehit, tarihn bilinci ve ruhudur.(Heykel, 1993, s.106)

Irak'ın silahlara ihtiyacı vardı ve geniş çaplı askeri araç gereç sanayiine sahip olan tek ülke, Mısır da onun mahum kaynağı idi.1984 'te kaybettiği toprakları geri alan ve Basra'nın güneyinde ıssız Fao yarım adasını ele geçiren İran savaşta üstünlük sağlamış ve saldırıya geçmiştir. Arap şeyhlikleri, İslam Devrimi rüzgarı'nın kendileri silip süpüreceği korkusuyla Bağdat'a para yağdırmaya başladılar ve bu arada Arap basını Irak'tan, doğu sınır kapılarının bekçisi olarak bahsetmeye başladılar. Bu para akını, askeri bakımdan çeşitli darbeler yemiş olmasına rağmen, Irak'ın bir bölgesel güç olmaya başladığı bir sıraya rastlamıştır. Irak her taraftan gelen silahları alırken, kendi askeri altyapısı ve sistemini oluşturmaya çalışmaktaydı. Irak'ın döviz rezervleri savaştan önce 36 milyar dolar iken savaş sırasında ise Suudi Arabistan ve diğer Arap ülkelerinden gelen 30 milyar doları buna ilave edilmiştir. Bu meblağın hepsi, bölgenin en güçlü ordusunun yaratılması için kullanılmıştır.(Heykel, 1993, s.107-109)

Iraklılar, 1986 'da İranlıların ancak iki aylık bir çarpışmadan sonra ele geçirmiş oldukları Fao yarımadasını sadece iki günde geri almıştır. İkinci muharebede İran'ın 1987'de işgal etmiş olduğu Basra'nın çevresindeki toprakları geri almıştır. Bu topraklar için yapılan ilk çatışmalarda İran'ın can kaybı 70 bin dolaylarında idi ve çarpışmalar da üç hafta sürmüştü; oysa Iraklılar bunları geri alabilmek için sadece 7 saat mücadele etti. Üçüncü muharebeden sonra da Iraklılar, 1984'te İran tarafından ele geçirilen zengin petrol yataklarına sahip bir bölgeye tekrar hakim oldu. Dördüncü ve beşinci çatışmalarla, İran tarafından Bağdat'a karşı olabilecek herhangi bir tehlike ortadan kalktı ve Irak kuvvetleri 60 km İran topraklarının içine girmiş olmuştur. Bu kuvvetler hükümet tarafından geri çağırılmış olmasa idi, daha da ilerleyecekti ve nihayet, 18 Temmuz'da Humeyni'nin kendi deyişi ile 'mağlubiyet zehirini içmiştir.(Heykel, 1993, s.113)

Savaşın sona ermesine rağmen barış ancak Ağustos 1988'de yapılabildi. Sonuç olarak

Humeyni'nin barışı kabul etmesi ve Irak'ın girdiği İran topraklarının dış baskı ile geri çekilmeye zorlanması sonucu iki taraf kendi sınırlarını kabul etti ve barış iki taraf için sağlanmıştır.(Heykel, 1993, s.113)

Sonuç olarak Irak savaşa güçlü bir şekilde başlamakta ve hücum etmekte daha sonra İran'ın Humeyni faktörü ile gösterdiği direnç sonrası İran'ın Irak'ın elinden aldığı topraklar ve Bağdat hükümetinin zayıflaması bunun sonucunda İran'ın İslam Devrimi ve Humeyni'nin korkuttuğu Arap devletleri ve İslam ülkelerinin Irak'a desteği sonrası atağa kalkan Irak devleti işgal durumu ve İran'ın geri çekilmesi dış güçlerin devreye girmesi sonucu, Irak'ın işgali geri çekmesi ve İran Devlet başkanı'nın Humeyni'nin barışı kabul etmesi ve 1988 ağustos'ta iki ülke arasındaki barış sağlanması.

1.2. Körfez Savaşı Arka Planı

3. Dünya ülkelerinin bir sınıf atlaması, Avrupa'nın petrol ihtiyacı Amerika'nın İngiltereden sonra ilk olması (petrol hakimiyetinde) ve Rusyanın Körfez'i hakimiyeti altına alma çabası, ABD'nin bunun için körfezi kendi himayesine alması.

Saddam'ın konuşması sonrası ABD ile Irak arasının açılması sonrası Irak'ın Kuveyt'e saldırma gerekçelerinden birkaçını şöyle sıralayabiliriz. Kuveyt'in çok fazla petrol üretimi ve bunun sonucunda Irak'ın petrol sevkياتının düşmesi, varil başına satılan petrolün değerinin Kuveyt'in üretiminden sonra çok düşmesi. Irak senelerdir bir parçası olarak gördüğü Kuveyt'i bırakmak istemeyeşi neden olarak gösterilebilir. Irak bunun yanında BM' lerede sokmak istememiştir Kuveyt'i. Fakat şöyle birşey yaşanmıştır ki Kuveyt'in İngilizlerle anlaşması soncu bağımsızlığını ilan etmesi ve bunun sonucunda petrolle birlikte gelişmiş ve Irak'tan kopmuş bir devlet olması Irak'ın gözüne çok batmıştır. Refah düzeyi çok gelişmekte petrolü dağıtan ülke olması Kuveyt'in Körfez savaşının başlangıç noktalarından birisi oldu, Irak'ın bu durumdan çok rahatsız olduğu artık aşikardır.

Irak'ın Kuveyt'te girme isteği artık bütün dünyada çalkalanıyordu, Bu duruma batı'da, doğu'da büyük tepki göstermiştir. Irak'ın ne yapmak istediği hala anlaşılamıyordu. Üst üste zirveler gerçekleşiyor ve Irak Hükümeti asla geri adım atmıyordu. ABD ve İngiltere öncelikle

durumu çözüme ulaştırmaya çalışıyor fakat Irak'ın geri adım atmaması sonucunda onlarda ciddileşmektedir. Savaşın olmamasını isteyen Arap dünyası ise Irak'a geri adım attırmak için uğraşmaktaydı.

Savaşın nedenleri arasında gösterilen bir diğer neden ise Irak'ın zamanında Kuveyt'ten istediği on milyar dolarlık para yardımıdır. Fakat bu yardım çağrısına kulak asmayan Kuveyt hükümeti Irak'a göre savaşın zeminini hazırlamaktaydı.

Yapılması gereken herşeyi yapan ABD ve İngiltere için artık bir çözüm bulmak zorlaşmıştır.Yapılan zirveler ve mektuplaşmalardan sonra sonuca bir türlü ulaşamamaktadır.Rusya'nın o dönemde tarafları anlaştırmaya yönelik süreci başarı ile gerçekleştirememiştir. Artık savaş çoktan başlamıştır.

Sonuç olarak 2 Ağustos 1990'da Irak'ın Kuveyt'te girmesi ile Körfez savaşı resmen başladı. Kuveyt ilk başlarda savunmasız ve çaresizdir. Daha sonra ABD ve İngiltere'den gelen büyük yardımlar gerek asker gerekse top ve her türlü silah vb gibi. Kuveyt bir anda güçlü duruma gelerek müttefikleri ABD ve İngiltere ile savaşı kendi lehine döndürmeyi başarmıştır. Bu arada Suudi Arabistan kendi ülkesini ABD ve İngiltereye açtı, bunun sonucu olarak artık iki yerden Irak püskürtülecekti birincisi Suudi Arabistan ikinci ise Kuveyt'ti. Bu durum sonrası Irak'ın pes etmesi geri çekilmeye karar vermesi ile o zamanın ABD başkanı kendini güçlü kılmış ve Irak'a kendi şartlarını kabul ettirmeye çalışmakta ve savaşı bitirmeden çok daha ciddi şeyler yapma kararını almıştır. Fakat daha sonra Irak'ın kesin olarak çekilmesi sonucunda o da şartları kabul ettirip savaşın bitmesini kabul etti ve savaş sona ermiştir. Bu arada hava gücünün üstünlüğünde söylememiz lazım, ABD ve İngiltere tarafı savaş sırasındaki hava üstünlüğü ve yok etme başarısı, Irak'ın geri çekilmesindeki en büyük etken olmuştur.

1.3. Birinci Körfez Savaşı Kronolojisi

Irak Silahlı Kuvvetleri 2 Ağustos 1990 günü sabaha karşı 02.30'da Kuveyt'i işgale başladı.Kuveyt'in işgal haberi Washington'da tuhaf bir etki yarattı. Dışişleri Bakanlığı'ndaki ve Pentagon'daki yüksek rütbeli görevliler şoka girmiş gibiydiler. Kuveyt City'de ise Veliaht Prens Şeyh Saad Abdullah el Sabah, Irak kuvvetlerinin sınırı aştığını haber alır almaz Amerikan Büyükelçiliği'ne telefon etmişti. Amerikalı

diplomata “derhal yardım” çağrısı yapıyor, ama bu başvurusunun “kamuoyuna duyurulmaması ya da resmen yapılmış gibi değerlendirilmemesi” hususunda da ısrar ediyordu. O sırada Kuveyt City’de 2 Ağustos sabahının üç buçuğu ve Washington’da da 1 Ağustos akşamının yedi buçuğuydu. (Karakartal,1994).

Başvurusuna Beyaz Saray’dan hiçbir yanıt gelmedi. Otuz dakika sonra Washington saatiyle akşamın onunda ve Kuveyt City’de saatin dördünde Veliaht Prens, Birleşik Devletler Büyükelçiliği’ne telefon etti. 15 dakika sonra da yanlarında Emir ve Kraliyet ailesinin önde gelen kişileri olduğu halde 50 kilometre kadar uzaklıktaki Suudi Arabistan sınırına doğru otomobillerle kaçmak üzere Damsan Sarayı’nı terk etti. (Karakartal,1994).

3 Ağustos günü işgalden bir gün sonra ABD, Körfez’e deniz gücü göndereceğini açıkladı. Aynı gün, BM, Irak’ın Kuveyt’i ilhakını kınayan 660 sayılı kararı kabul etti.6 Ağustos’ta da Irak’ı Kuveyt topraklarından çekilmeye zorlamak için ekonomik yaptırımlar getiren 661 sayılı yasa kabul edildi. Güvenlik Konseyi, Irak’a ticaret ve silah ambargosu öngören 661 sayılı kararı 6 Ağustos 1990 tarihinde kabul etti. İnsani amaçlarla ilaç ve bazı besin maddeleri ambargo dışı kabul edildi. Kararın hemen ardından, Suudi Arabistan ve Türkiye, petrol boru hatlarını kapattılar. (Karakartal,1994).

BM Yasasının 661 sayılı kararın 8. Bölümü uyarınca,

- Irak’ın yürürlükteki 660 sayılı kararın 2. paragrafına uymadığını ve Kuveyt’in yasal hükümetinin yetkisini gasp ettiğini müşahade etmiştir.

- Buna bağlı olarak Irak’ın yürürlükteki paragraf 2’ye uymasını sağlamak ve Kuveyt’in yasal hükümetinin yetkisini iade etmek için aşağıdaki önlemleri almaya karar vermiştir.

- Bütün devletler;

- Bu kararın onay tarihiden itibaren Irak ve Kuveyt kaynaklı bütün ürünleri ve emtiayı ithal etmeyecektir.

- Irak ya da Kuveyt’ten gelen malların naklini ya da ihracatını topraklarında desteklemeyecekler ve kendi milliyetleri ya da bandıralı gemileri tarafından ya da bu karar tarihinden sonra Irak ya da Kuveyt’ten topraklarına yapılan ihracatı Irak ya da

Kuveyt'e bu tür antlaşmalar için fon aktarımı da dahil olmak üzere desteklemeyeceklerdir.

- Irak ya da Kuveyt'teki kişiler için ilkyardım malzemeleri ve özel insani durumlarda yiyecek dışında kendi topraklarından çıksın çıkmasın silah, askeri malzemenin ve herhangi bir ürünün topraklarından ya da yabancı bandıralı araçlarla kendi vatandaşları tarafından satılması ya da bunlara destek sağlanmasından ve Irak ya da Kuveyt'ten yürütülen bir işi desteklemekten vatandaşlarının bu tür satış ve destek vermekten kaçınacaklardır.

- Bütün devletlerin Irak ya da Kuveyt'te ticari endüstriyel ya da kamuya ait bir tesisle ilgili görev almamasına ve Irak hükümeti ile ticari bağlantı, ekonomik ve parasal yardım yapmamasına ve insani amaçlar için ya da acil tıbbi yardım ve yiyecek yardımı dışında Irak ve Kuveyt'ten kişi veya kişilerle fon ve kaynak aktarılmasına izin vermekten vatandaşlarının bu tür fonlar sağlamasına müsamaha göstermekten kaçınması gerektiğine karar vermiştir.

- Bütün devletleri BM'ye üye olmayanlar da dahil olmak üzere bu kararın tarihinden önceki antlaşmaları dikkate almayarak, bu kararın yaptırımlarına sıkı sıkıya uymaya çağırır.

- Güvenlik Konseyi'nin 28 sayılı kararına uygun olarak aşağıdaki görevleri üstlenecek ve konseye gözlemleri ile önerilerini iletecek konseyin bütün üyelerinden oluşan bir Güvenlik Konseyi Komisyonu oluşturulmasına karar vermiştir.

- Genel sekretere sunulacak bu kararın uygulanıp uygulanmadığını incelemek

- Bu kararla alınan yaptırımların nasıl uygulandığı konusunda bütün devletlerden daha fazla bilgi toplamak

- Bu kararın takibinde, komite tarafından istenilen bilgileri sağlamak da dahil olmak üzere, görevini tam yapabilmesi için bütün devletleri komite ile tam işbirliği yapmaya çağırır.

- Genel sekreterden komiteye gerekli bütün yardımı ve sekreteryadan bu amaç için gerekli düzenlemeleri yapmasını rica eder.

- 4'den 8'e kadarki maddeler hariç bu karardaki hiçbir şeyin Kuveyt'in yasal hükümetine yardım yapılmasını engellemediğine karar vermiştir ve bütün devletleri:

- Kuveyt yasal hükümetinin ve kuruluşlarının varlığını korumak için gerekli

önlemleri almaya

- İşgal kuvvetleri tarafından kurulan hiçbir rejimi tanımamaya çağırır.
- Genel sekreterden bu kararın etkilerini, ilk raporun 30 gün içinde sunulması isteğiyle konseye aktarmasını rica eder.

- Irak'ın işgali açıkça sona erene kadar bu kararı gündemde tutmaya ve çabalarını sürdürmeye karar vermiştir. Görüldüğü üzere karar hukuki açıdan bağlayıcıdır. Konsey isteseydi bu iktisadi yaptırımları üye devletlere sade tavsiye edebilirdi. Böyle yapmamış, aksine Irak'a BM Yasası gereğince saldırgan saymış ve yasanın 41. Maddesine dayanarak uyulması zorunlu nitelikte iktisadi yaptırımlar tespit etmiştir. (Karakartal,1994).

Irak, 8 Ağustos tarihinde Kuveyt'i ilhak ettiğini tüm dünya kamuoyuna duyurdu. 9 Ağustos'ta toplanan BM, Irak'ın Kuveyt'i ilhakını tanımadığını açıkladı. Ve Irak'a ekonomik ve askeri ambargo uygulanmasına karar verdi. 10 Ağustos 1990 tarihinde 12 Arap Lideri, Suudi Arabistan'ı korumak üzere bir Arap ortak gücü göndermeyi kabul etti. Bu tarihten 5 gün sonra ise Saddam Hüseyin, 8 yıl devam eden savaş boyunca elde ettiği toprakları İran'a terk edeceğini, elindeki savaş tutsaklarını bırakacağını bildirdi. (Karakartal,1994).

Cihat çağrısıyla yetinmeyen Saddam Hüseyin, Batılı devletler arasındaki ittifakı zayıflatmak için, 12 Ağustos 1990 günü bir deklarasyon yayınlayarak “şartlı diyalog” çağrısında bulundu. Saddam Hüseyin'in ileri sürdüğü şartlar şunlardı:

- Bölgedeki bütün işgaller sona erecek (Filistin'deki İsrail askerlerinin işgali kast ediliyor)
- Suudi Arabistan'daki yabancı güçler geri çekilecek ve yerine BM tarafından belirlenecek ve Arap ülkelerinin askerlerinden oluşacak bir güç yerleştirilecek
- Irak'a karşı uygulanan her türlü boykot ve abluka kaldırılacak

16

Saddam, bu koşulların yerine getirilmesi durumunda Kuveyt'ten geri çekilebileceğini, getirilmemesi halinde ise mevcut tutumunu sürdüreceğini ifade etti. ABD, SSCB, diğer Batı ülkeleri ve Suudi Arabistan, Mısır Suriye, İran ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden oluşan Arap dünyası Irak yönetiminin bu koşullu geri çekilme deklarasyonuna sıcak bakmadılar ve reddettiler. Onlar, Saddam'ın

Kuveyt'ten koşulsuz geri çekilmesinde hemfikirdiler. (Karakartal,1994).

16 Ağustos'ta Irak, Kuveyt'teki 4 bin İngiliz ve 2 bin 500 Amerikalının otellerde toplanmasını talep etti. Daha sonra bu insanları olası bir saldırıya karşı kalkan olarak kullanacağını belirtti. Bir gün sonra İran'a ait topraklardaki Irak birlikleri çekilmeye başladılar. (Karakartal,1994).

18 Ağustos tarihinde Kuveyt ve Irak'tan 100 bin kişi Ürdün'e sığındı. İngiliz savaş gemilerine ambargo uygulaması için güç kullanma yetkisi verildi. ABD savaş gemileri ilk kez Irak tankerlerine 'uyarı ateşi' açtılar. (Karakartal,1994).

Irak askerleri, 24 Ağustos'ta Kuveyt'te çalışmayı sürdürmekte direnen yabancı temsilcilikleri kuşattı. Bir gün sonra da Güvenlik Konseyi, ambargo uygulaması için gerektiğinde güç kullanılmasını kabul etti. 28 Ağustos 1990 günü Irak, Kuveyt'i 19. ili ilan etti. 9 Eylül günü petrolün varil fiyatı 40 dolara fırladı. 18 Eylül'de Irak, dünya fiyatlarının altında petrol satmayı önerdi.

1990 Kasımı'nın 22. gününe gelindiğinde, ABD Başkanı George Herbert Walker Bush, bölgeye BM Sözleşmesi madde 51'e dayanarak 14 bin asker ile yeni uçaklar gönderilmesini istedi. Bundaki amaç, Irak askeri güçlerinin daha öteye ilerlemesini engellemek ve Irak yönetimini askeri açıdan dengede tutmaktır. Böylelikle koalisyonun sağladığı 400 bin asker bölgede konuşlanmıştı. Bu askerlerin çoğu, Mekke ve Medine gibi İslam'ın kutsal şehirlerinin bulunduğu Suudi Arabistan'a yerleştirilmişti. Bu birliklerin Suudi Arabistan'a gelmesi, Afganistan'da Sovyet işgaline karşı savaşı kazanmış olan Usame bin Ladin adlı zengin Suudi'yi öfkeliyordu. Amerika bir tehdidin üzerine gitmek için zırhlı bir kuvvetle yeni tehditlerin doğmasına neden oluyordu. (Karakartal,1994).

Güvenlik Konseyi, 29 Kasım 1990 tarihinde Irak'ın 15 Ocak 1991'e kadar Kuveyt'i terk etmemesi halinde güç kullanılmasını öngören karar tasarısını 12 oyla kabul etti. Yemen ve Küba, tasarıya karşı oy kullandı. Çin ise çekimser kaldı. Bir gün sonra, 30 Kasım tarihinde Irak, BM ultimatomeni reddetti. Başkan Bush, görüşmek üzere Irak Dışişleri Bakanı Tarık Aziz'i Washington'a davet etti. 1

Aralık'ta Saddam, Bush'un görüşme önerisini görüşmeler kapsamına Ortadoğu ve Filistin sorununu katmak şartıyla kabul edeceğini açıkladı. 18 Aralık tarihine gelindiğinde Irak, kesin bir dille ABD ile gerçekleşmesi planlanan diyalogu geri çevirdi. (Karakartal,1994).

Zaten varolan gerginliği artıran gelişme, Irak Dışışleri Bakanı Tarık Aziz'in Başkan Bush ile görüşmemesi oldu. Irak Enformasyon Bakanı Latif Casim BBC televizyonuna verdiği demeçte bunu açıkladı. (Karakartal,1994).

Bu geri çevirmeden 10 gün sonra, 28 Aralık 1990'da ABD çıkarma birlikleri Körfez'e hareket etti. Bu hareketi aylar öncesinden bilen Saddam ise bir İspanyol televizyon kanalına verdiği demeçte; Körfez'de çıkacak bir savaşta ilk hedeflerinin Tel- Alil olacağı tehdidinde bulundu. İsrail Başbakanı İzak Şamir de bu açıklamaya "Saddam bize saldırırsa bunu pahalıya öder" yanıtında bulundu. (Karakartal,1994).

3 Ocak 1991 tarihinde Bush, Irak'ı İsviçre'de görüşmelere çağırdı. Aksi durumda savaşı kabullenmek zorunda kalacağını belirtti. Bir gün sonra da Başkan Bush, ABD Dışışleri Bakanı James Baker ve Irak Dışışleri Bakanı Tarık Aziz'in 7-9 Ocak tarihlerinde İsviçre'de bir araya gelmelerini önerdi. (Karakartal,1994).

İsviçre görüşmesini, Bağdat yönetimi 5 Ocak 1991'de onayladı. Washington yönetimi, Irak'ın bu onayını, "cesaret verici" olarak değerlendirdi. Bakan Tarık Aziz, Baker ile yapacağı görüşmede Irak'ın hakları ve bu hakları koruma konusundaki kararlılığı dile getireceğini vurguladı. Beyaz Saray Sözcüsü Marlin Fitzwater, bu görüşmenin son barış girişimi olduğunu söyledi. (Karakartal,1994).

Başkan Bush ise 6 Ocak tarihli açıklamasında; Saddam Hüseyin yönetimindeki Irak'ın Türkiye için de bir tehdit unsuru olduğunu, tüm Müslüman topraklarının savaş alanı olabileceğine dikkat çekti. (Karakartal,1994).

7 Ocak 1991'de ABD ve İngiltere, Kuveyt'i terk etmesi için Irak'a sunulan sürenin uzatılmayacağını bildirdiler. (Karakartal,1994).

BM, 9 Ocak'taki görüşmeden bir sonuç çıkmayacağı görüşünde birleşti. Nitekim öyle de oldu. İsviçre'nin Cenevre kentindeki görüşmeler sonuçsuz kaldı.

Bakan Baker, Irak'ın Kuveyt'ten çekilmek için hiçbir esneklik göstermediğini açıkladı. Irak Dışişleri Bakanı Aziz ise eğer barış konuşulacaksa, bu tüm Ortadoğu'yu kapsayacak barış olması gerektiğini ABD'ye söylediğini açıkladı. Bush, aynı gün, 9 Ocak'ta Kuveyt'i terk etmediği takdirde Irak'ı yerle bir edeceğini açıkladı. 3 gün sonra ABD Kongresi, Bush'a Irak'a güç kullanması için yetkiyi tanıdı. BM Genel Sekreteri De Cuellar, Saddam Hüseyin ile görüşmek üzere Bağdat'a gitti. (Karakartal,1994).

13 Ocak 1991 tarihi belki de savaş için tarihi bir dönüm noktasıydı. Saddam ile Bağdat'ta görüşen Genel Sekreter De Cuellar, Avrupa'ya döndü ve "Barış için hiçbir umut yok" dedi. Artık savaş sinyalleri çılmaya başladı. Ve 17 Ocak 1991. Körfez Krizi, Türkiye saatiyle 07.00'da Körfez Savaşı'na dönüştü. (Karakartal,1994).

ABD, Irak'a havadan bombardımanıyla savaşı başlattı. Irak da İsrail ve Suudi Arabistan'a Scud füzeleri fırlattı. Ancak bu ABD'nin saldırısına göre çok etkisizdi. Hava Kuvvetleri, Iraklıların savaş uçaklarını sakladıkları takviyeli hangarlara saldırmaya başladı. Irak savaş uçakları İran'a kaçıyordu. Hava gücü, Irak birliklerini imha etti.18 42 gün boyunca Irak'a havadan bomba yağdırıldı, ateş açıldı; Irak kara ve hava birliklerine karşı günde 2 bin sorti gerçekleştirildi. Bu cezalandırıcı saldırıdan bir ay sonra Başkan Bush, Irak halkına Saddam Hüseyin'e karşı ayaklanma çağrısında bulundu. Bush, Saddam'ı açıkça Hitler'e benzetiyordu. Böyle bir halk ayaklanması gerçekleşmedi. (Karakartal,1994).

23 Şubat 1991'de Irak'a karşı yaklaşık 100 saat süren kara saldırısı başladı. Kaçan Irak birlikleri, "Ölüm Karayolu"nda imha edildi. Hava saldırıları nedeniyle yorulan Irak kuvvetleri kısa süre sonra teslim oldu ve 3 gün içinde Irak, Kuveyt'ten geri çekileceğini açıkladı. 28 Şubat'ta Irak ve ABD arasında ateşkes ilan edildi. Böylece Körfez Savaşı sona erdi. (Karakartal,1994).

Savaş, tarihteki önceki savaşlar gibi hemen sona ermedi. 2 Mart 1991'de binlerce Iraklı asker, Amerikan 24. Mekanize Piyade Birliği tarafından yok edildi. Saddam Hüseyin ise yerini korumaya devam etti. Ona karşı yapılan ABD destekli

isyanlar hep başarısız oldu. ABD, Saddam'ı Kuveyt'ten çıkarmak için bir savaşa girmişti ama savaş, Saddam'ın iktidarını daha da güçlendirmişti.

Körfez Savaşı'nın ardından Irak'a karşı uygulanan ekonomik yaptırımlar yürürlükte kaldı. Bir milyonu aşan Iraklı sivil vatandaş, bu yaptırımların ortaya çıkardığı kıtlık nedeniyle yaşamını yitirdi. BM Güvenlik Konseyi, Nisan 1991'de 687 sayılı kararı kabul ederek UNSCOM adındaki kitle imha silahları denetçi ekiplerini oluşturdu. (Karakartal,1994).

Körfez Savaşı sona ermişti ermesine ama bölgede tamiri bugün bile mümkün olmayan soğuk bir kriz dalgası bırakmıştı.

ABD'nin 1967'de Vietnam'dan sonra yaptığı en büyük savaş olan Körfez Savaşı ile Irak'ın Kuveyt'i işgali sona erdirilmişti. Ancak Irak, var olan askeri gücü ile ABD için hala Basra Körfezi ve Ortadoğu'da önemli bir tehdit unsuruydu. Bush Yönetimi, Irak'ın askeri gücünün denetim altında tutulması kısacası ülkenin çerçevelenmesi amacıyla BM Güvenlik Konseyi ile işbirliği halinde yaptırımlar ve silah denetimleri sistemini uygulamaya koymuştu. Ekim 1998'e kadar sürmesi planlanan bu çerçeveleme stratejisi, Irak'ta Saddam'ın devrilmesi sonucunda bir rejim değişikliğini öngörüyordu. (Karakartal,1994).

Ulusal Güvenlik Danışman Yardımcısı Robert Gates, 7 Mayıs 1991'de yaptığı açıklamada, "Saddam'ın güvenilirmez ve iflah edilemez bir vaka" olduğunu, liderliğinin uluslar arası toplum tarafından hiçbir şekilde kabul edilemeyeceğini ve bu nedenle iktidarda kaldıkça bedelini Irak halkının ödeyeceğini, yaptırımların Saddam'ın iktidardan düşeceği ve Irak'ta yeni bir hükümetin işbaşına geleceği ana kadar süreceğini söylüyordu. Ancak Bush yönetimi, sadece yaptırımlara güvenmiyordu. Dönemin Başkanı Bush, Mayıs ayının sonunda imzaladığı Başkanlık direktifiyle, CIA'ya "Saddam Hüseyin'in iktidardan düşürülmesi amacıyla gerekli koşulları hazırlamak için örtülü faaliyetlerde bulunma" talimatı verdi. Yönetim, 5 ay zarfında bu operasyonlar için tahsis ettiği kaynağı 15 milyon dolardan, 40 milyon dolara çıkarttı. CIA, Saddam Hüseyin'in devrilmesi için istediğini yapmaya yetkili kılınmıştı. CIA'nın Saddam'a alternatif olarak bulduğu isim ise, İngiltere'de yaşayan Irak asıllı Ahmet Çelebi'ydi. (Karakartal,1994).

ABD'nin tüm baskılarına ve 1991- 1992 yılları arasında yoğunlaşan darbe girişimlerine rağmen yıllarca ayakta ve iktidarda kalmaya hazırdı. Bununla da kalmadı, Şiilere de baskı uygulamaya başladı. Saddam'ın güneydeki Şiilere karşı olan baskıları, ABD, Fransa ve İngiltere'yi 32. paralelin güneyini de uçuşa yasak bölge ilan etmesine neden oldu. (Karakartal,1994).

Öte yandan Körfez Savaşı, Vietnam Savaşı'ndan sonra ABD silahlı kuvvetlerinin profesyonel düzenli orduya geçişinin de denendiği ilk sıcak savaş olmuştur. (Karakartal,1994).

ABD, Körfez Savaşı'nda bir buçuk ayda 40 bin 416 ton bomba kullanmıştır. Ayrıca 29 bin 393 sorti yapmış, 14 de uçak kaybetmiştir. Buna paralel olarak 50 bin ila 100 bin arasında Irak askeri hayatını kaybetmiş, 175 bini de esir verilmişti. Savaş öncesinde dünyada 4. savaş makinesi olarak tanımlanan Irak Silahlı Kuvvetleri'nin tamamına yakını ortadan kaldırılmıştı. (Karakartal,1994).

Rakamları daha da fazlalaştırırsak; 4 bin 200 tankın 4 bini, 2 bin 700 personel taşıyıcının 2 bini ve 3 bin 100 ağır silahın üçte ikisi, bunların dışında 2 bin topu, 4 bin savaş aracı, en az 100 Scud füzesi tahrip edilmiş ve savaş öncesinde 800 dolayında olan uçağından elinde 200 tane kalmıştı. (Karakartal,1994).

Körfez Savaşı sonunda Kongre'de yapılan görüşmelerde, savaşın 100 saatte nasıl kazanıldığı sorusuna General Schwarzkopf, "Savaş 100 saatte değil, 15 yılda kazanılmıştır" derken, 1975'den sonra ABD ordusunun savaşa hazırlanmasını kastediyordu. 22 Sonuçta ABD, BM Sözleşmesi'nin 51. maddesine dayanarak "Nefsi Müdafaa İçin Önceden Vurma Hakkı" diye bir şeyi kullanarak Irak'a müdahale etmişti. Ancak Irak'ın ABD'ye saldıracağını kim, nasıl bilebilirdi ki? Kuşkusuz bu bir öngörüden ibaretti. (Karakartal,1994).

Tarık Ali'ye göre; ABD, bütün bir ülkenin sivil altyapısını yerle bir etti. Su şebekesi, elektrik hatları ve kanalizasyon sistemine kasıtlı olarak zarar verip ülkeyi felce uğrattı. En azından 100 bin askeri (Suudi Arabistan'ın arzusu doğrultusunda 'Elit Cumhuriyet Muhafızları'nı dikkatle koruyarak) ve kaç kişi olduğu bilinemeyen fakat aynı boyutlara ulaştığı tahmin edilen sivil insanları öldürdü. BM ve Uluslar

arası Kızıl Haç Raporları'nda tüyler ürpertici bir dille ortaya konduğu gibi, açlık ve salgın hastalıklar şekline bürünerek gelen Mahşer'in Atlıları'nın yolunu açtılar. Bununla birlikte, BM Güvenlik Konseyi'nin 3 Nisan 1991'de kabul ettiği 687 sayılı kararı ile belirlenen ateşkes koşulları uyarınca Irak'a uygulanan ekonomik yaptırımlar devam edecek ve Irak'ın sahip olduğu nükleer, kimyasal ve biyolojik kitle imha silahları tamamen ortadan kaldırılacaktı. (Karakartal,1994).

Irak'ın bundan sonra bu tür silahları geliştirip geliştirmedeği BM Özel Komisyonu (United Nations Special Commission: UNSCOM) ve Uluslar arası Atom Enerjisi Ajansı (International Atomic Energy Agency: IAEA) tarafından sürekli denetlenecek ve bu tür silahlara rastlanırsa imha edilecekti. Öte yandan Avrupa Topluluğu (AT), Körfez Krizi'nden zarar gören ülkelere acilen mali yardım sözünde durmuş ancak bu yardımları tam anlamıyla gerçekleştirememiştir. (Karakartal,1994).

AT, 3 şekilde yardım üzerinde durmuştur:

- AT'nin ortak üyelik ilişkileri içinde ilgili devletlere zaten yapmayı planladığı mali destek yardımlarına işlerlik kazandırılması: Topluluk, 1980 yılında askıya aldığı, Türkiye'ye karşı işleyecek 4. Mali Protokolü serbest bırakmak suretiyle başlayan kriz döneminde Türkiye'nin sıkıntıda bulunan ekonomisine bir bakıma acil destek olacak bir katkıda bulunmayı istemiştir. Ama Körfez Krizi'ni ve kendisinin de dahil bulunduğu topluluk çıkarlarını dikkate almayan AT üyesi Yunanistan, sırf Türkiye'ye karşı olmak için buna engel olmuş, diğer 11 üye devlet Yunanistan'ın bu davranışına karşı bir şey yapamamıştır. (Karakartal,1994).

- Körfez Krizi'nden 1. derecede zarar gören Türkiye, Mısır ve Ürdün'e mali yardım: Topluluk, ABD'nin önerilerini de dikkate alarak Körfez Krizi'nden 1. derecede zarar gören Türkiye, Ürdün ve Mısır'a, petrol zengini Arap ülkeleri, Japonya yanında 2 milyar dolarlık bir yardımla katkıda bulunmaya ilke olarak erken karar verebilmiş, ama bunu uygulamaya geçirmede, üye devletlerin farklı yapıları, imkanları ve çıkarları bakımından o derece süratli olamamıştır. Sonuç olarak, AT 500 milyon ECU tutarında yardımını AT bütçesinden yapmayı, geri kalan 1 milyar ECU tutarında yardımın da, 1991 yılında üye devletlerce ikili temaslarla ayrı

yapılmasını uygun görmüştür. (Karakartal,1994).

- Körfez Krizi'nden zarar gören diğer ülkelere yardım: AT, Körfez Krizi'nden 2. derecede zarar gören ülkelere, sanayileşmiş ülkeler ve uluslar arası mali fonksiyonu olan kuruluşlarla koordineli olarak, bu konuda kendisine düşecek mükellefiyeti üstleneceğini belirtmiş, buna hazır olduğunu açıklamış ve çok taraflı temaslara girişmiştir. Bu yardımın daha da geç gerçekleşeceği ortadadır. (Karakartal,1994).

1.4. Simülasyon

Simülakrlar üç gruba ayrılır:

-Uyumlu iyimser ve Tanrının yarattığı ideal doğanın tıpkısını ikizini oluşturmayı amaçlayan imgeleme, taklit ve kopyalama üstüne kurulmuş doğacı, doğal simulakrlar.

-Tüm üretim düzenini kapsayan enerji ve güç üstüne kurulmuş, makinelerle somutlaşan, üretici özelliğe sahip, üretken simulakrlar. Evrensel boyutlara insana inanmaya hedefleyen, sürekli bir yayılma eğiliminde olan ve nerede başlayıp nerede bittiği belli olmayan bir özgürleştirme (arzu,göreceli ütopyalarla simülakrlar grubuna aittir) peşinde koşan simülakrlar.

-Information=bilgi ,model ve sibernetik oyunlardan oluşan, totaal bir işlemsellik, hipergerçeklik ve mutlak bir denetimi hedefleyen simülasyon simülakrları.(Baudrillard, 1998, s.168)

Ütopya'nın düşsellikle ilgili bir simülasyon olduğundan bahsedilmektedir. Hayata geçirilmemiş hayali olan fakat düşüncede ve gerçekleşmesi mümkün olmayan hayali ütopyayı simülasyon olarak değerlendirilir. Marx'tan McLuhan makineler ve dil yetisi aynı pragmatist bakış açısı doğrultusunda, insan vücudunun organik bir parçası olmakla yükümlü ideal doğal (mekanik anlamda) araçlar/araçlar, uzantılar ve medya-medyatörler olarak değerlendirilmişlerdir.(Baudrillard, 1998, s.169)

Teknolojinin oluşturduğu bir dünyaya sokma. İmaj yükleme hayali karakterle kendisini özdeşleştirme gerçek gibi ama gerçek olmayan olmaktadır. İlahi adalet sonucu oluşan durum nedir. Kendi düşüncelerinde oluşan bir tanrıya inanma düşüncede yaratılmış olan simülasyon örneğidir. Kafada yaratılmış ikon ve bu ikonlar sonucu (hologramlar) ve inanın tamamen bir

simülasyon olması.

İletişim araçları aracılığı ile istediğimiz kadar mesaj ve içeriği yeniden topluma pompaladığımızı varsayarak bile anlamın yok oluş sürecinin hızı, anlamın pompalanma sürecinin hızından daha yüksektir. bu durumda var olan iletişim araçları yetersiz kalacaklarından devreye ek iletişim araçlarının sokulması gerekmektedir. Bunun adıyla özgür konuşma yada bireysel yayın hücreleri şeklinde sonsuz sayıda çoğaltılabilen iletişim araçları hatta anti iletişim araçları ideolojisidir.

Hiperreal oluşturulan mal ve ürün pazarlaması ve baskı ile oluşturulan ağ ve bunu sonucu olarak ürünün pazarlanması ama asıl önemli olan oluşturulan ortam ve hipergerçeklik. Yaratıcı düşünce ve oluşturulan yönetmen-film ilişkisi, gerçek gibi oluşturulan ve filmin yönetmenin oluşturduğu simülasyon örneği olarak gösterilebilir. (Baudrillard, 1998, s.156)

Olayları bir simülasyon gibi hatırlama değerini kaybetmesi yaşanan gerçek olayı gerçek gibi değilde hayali hatırlama vb gibi. Tarih bize şırıngalanıyor, gerçek tarih ve sinemada bize ulaşma yansıtılanı gerçek tarihten ayıramama yani sinemada bize yansıtılan tarih gerçek tarih arasındaki fark. Simülasyon gerçeğinin diğer bir adı da hipergerçekliktir. Hipergerçeklik simülasyonun oluşturduğu ve yarattığı gerçekliktir.

İnsanın aklına gelebilecek en güzel simülasyon alegorisi olduğuu düşündüğümüz bu Borges masalında: İmparatorluğun hizmetindeki haritacıların çizdikleri harita sonunda imparatorluğun topraklarına birebir eşit boyutlara sahip bir belgeye dönüşmektedir. Ancak çökmeye başlayan imparatorluk ile birlikte lime lime olmuş bu harita parçaları ile çölde karşılaşan insanlar vardır. Sonuçta bu harap olmuş soyut metafizik güzelliğin, imparatorluğun şanına yakışan bir görünüme sahip olduğu ve eskidikçe gerçeğin gerçeğiyle birbirine karıştırılan sahtesi gibi imparatorluğunda bir leş gibi çürüdükçe özüne yani toprağa dönüştüğü görülmektedir. Bu güncelliğini yitirmiş masal ikinci basamak (ordre) simülasyonların gizli çekiciliğine sahiptir.

Günümüzde soyutlama biçimlerinin haritacılık, suret çıkarma, aynadan yansıma ya da kavramla bir ilişkisi kalmamıştır. Simülasyon kavramının harita üzerindeki bir parçası, bir töz yada referans sistemi ile hiçbir ilişkisi yoktur. Bir köken yada gerçeklikten yoksun gerçeğin modeller aracılığı ile türetilmesine hipergerçek yani simülasyon denilmektedir. Bir başka deyişi

ile harita öncesinde yada sonrasında bir toprak parçası yoktur. Bundan böyle önce harita, sonra topraktan-gerçeğin yerini alan simülakrlardan-söz etmek gerekecektir. Borges'in masalını günümüze uyarlayacak olursak,artık harita üzerine lime lime olmuş toprak parçalarıyla karşılaşıldığını söylemek gerekecektir. Bundan böyle sağda solda karşılaşıcağımız harabe ve yıkıntılar haritaya değil gerçeğe, çölde karşımıza çıkan kalıntılarsa İmparatorluğa değil bize, çöle dönüşmüş bir gerçeğe ait olacaklardır.

Tersine çevirdiğimizde bile artık bu masaldan yararlanabilmek imkansızdır. Olsa olsa imparatorluk alegorisinden yararlanabilirsiniz o kadar. Çünkü gerçekte gerçeğin simüle edilmiş modellerini üst üste bindirmeye çabalayan çağdaş simülatörler de benzer bir dayatmacı yaklaşım sergilemektedirler. Ancak bu kez ortada ne harita vardır nede toprak çünkü soyutlamayı ilginç ve çekici kılan haritayla toprak arasındaki o kesin ayrım artık yoktur. Oysa bu ayrım haritaya bir şiirsellik, toprağa ise bir çekicilik kazandırmaktadır. Sihirli bir kavramla çekici bir gerçek işte bu ayrımın içine gizlenmişti, harita ile toprak arasındaki bu ideal beraberliği önce göklere çıkartıp yücelten sonrada yerin dibine batıran haritacıların bu çılgın projesinde yeniden canlandırıcı bir özelliğe sahip olan (günümüzde spekülatif ve söyleysel özelliklerini yitirerek nükleer ve genetik bir işleme dönüşmüş) düşgücü de simülasyon ile birlikte artık tarihe karışmıştır. Burada ortadan kalkan şeyin adı metafiziktir. Bundan böyle bir varlıkla çeşitli görünümleri; gerçekte gerçek kavramına özgü bir ayna / yansıma (metafizik) olmayacaktır. Bundan böyle gerçekte gerçek kavramı arasında düşsel bir beraberlik de olmayacaktır. Çünkü genetik minyatürleşme denilen şey,simülasyon evrenine özgü bir boyuttur. Günümüzde gerçek artık minyatürleştirilmiş hücreler, matrisler, bellekler ve komut modelleri tarafından üretilmektedir. Bu sayede gerçeğin sonsuz sayıda yeniden üretimi mümkün olmaktadır. Bundan böyle rasyonel gerçeğe ihtiyacımız olmayacaktır zira 'gerçek' ideal yada negatif süreçlerle başa çıkabilecek (boy ölçülebilecek) bir durumda değildir. Artık işlemsel bir gerçek vardır. Aslında gerçek bu değildir çünkü onu sarıp sarmalayan bir düşsellikten yoksundur. Bu atmosferden yoksun bir hiperuzamda kombinatuvar modellere benzeyen, sentetik bir şekilde uzatılmış gerçek,diğer adıyla hipergerçektir.

Gerçek ya da hakikate özgü perspektifle bir ilişkimizin kalmadığını gösteren bu farklı uzama geçiş olayıyla birlikte, tüm gönderen sistemlerinin tasfiye edildiği bir simülasyon çağına girilmiştir. Daha kötüsü gösterge sistemleri bu gönderen sistemlerini yapay solunumla yaşatarak, tüm kombinatuvar hesapları ve ikili karşıtlıklarla tüm eşdeğerlik sistemlerinin işine yarayabilecek

anlamdan daha da esnek hale gelmektedirler. Burada bir taklit, suret yada parodiden deği aslı yerine göstergeleri konulmuş bir gerçek, bir başka deyişle her türlü gerçek süreç yerine işlemsel ikizini koyan bir caydırma olayından söz ediyoruz. Gerçeğin tüm göstergelerine sahip olduğumuz, gerçeğin tüm aşamalarına kısa devre yaptıran kusursuz, programlanabilen, göstergeleri kanserli hücreler gibi çoğaltarak dört bir yana savuran bir makineden. Gerçek bir daha asla geri dönmeyecektir. Bir ölüm daha doğrusu ölmeyi imkansızlaştığı 'bir ölür ölmez dirilme' sistemine özgü model böyle bir hayati işleve sahiptir. Bundan böyle her türlü düşsel ve gerçek ayırımından yoksun, yalnızca aynı yörünge çevresinde dolanan modellere dayalı ve farklılık simülasyonu üretiminden ibaret bir hipergerçekten söz edebiliriz.(Baudrillard, 1998, s.13-79)

2. İKİNCİ KÖRFEZ SAVAŞI TARİHİ

Savaşı ve yaşananları anlatmadan önce, Amerikan kuvvetlerinin 1.Körfez savaşıdan sonra aralarının kızıştığı Irak ile nasıl ve ne şekilde savaştığını ve savaş tarihini, öncesi sonrası olmadan kitaba göre vermekteyim.

ABD liderliğindeki koalisyon kuvvetleri 20-21 Mart 2003'te Irak'a saldırmaya başladı ve Nisan ayı sonuna kadar Saddam yönetimini devirip bütün Irak'ta kontrolü sağlamayı başardı. İki ay sonunda savaşı yani 1 Mayıs 2003'te savaşın bittiğini tüm dünya'ya duyurdu.

ABD yönetimi, 2. Körfez savaşı ve başlangıcına neden olan sebepleri şu şekilde sıralamaktadır. Bunların başında 11 Eylül'de yaşanan ikiz kulelere yapılan saldırının arkasında Irak'ın olduğunu net bir şekilde bilinmektedir. İkinci olarak ise Saddam krizi yani 1. Körfez savaşında, İran-Irak savaşında ve Saddam'ın başrol oynadığı bütün savaşlarda Saddam dış ülkelere, Ortadoğu'ya verdiği tehdit. Daha fazla sebep saymak gerekirse kendi ülkesinde kendi insanına yaptığı soykırımda nedenler arasında. ABD'nin Ortadoğu'da barışı ve huzuru sağlamak istemesi sonucunda karşısındaki en büyük engel olan Saddam ve Irak yönetimi olması savaşı getiren nedenlerden birisi daha. En büyük sebep ise bütün dünyanın da bildiği artık kriz haline gelen petrol ihtiyacı ve petrol sorunu. Yalnız şunu bilmek gerekir ki jeopolitik konum gereği Irak'ı elinde tutan hangi ülke olursa olsun Ortadoğu'yu bütün Arap ülkelerini tekeline alacağını

bilmelidir ve ABD bunun çok fazla farkındadır. ABD'nin sebep ve amaçlarından önemli olanlarından birisi ise Irak'a demokratik bir yapı getirmek Saddam ve Bass rejiminden

kurtarmaktır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Şimdi bütün bunları geniş kapsamlı bir şekilde kitaba ve yoruma bağlı kalarak geniş kapsamlı anlatmaya çalışalım.

ABD yönetimi 11 Eylül 2001 terörist saldırısından sonra bütün dikkatlerini 'geniş' Ortadoğu bölgesine yöneltti. George W. Bush Başkanlığındaki ABD yönetimi bir taraftan Ortadoğu'ya demokrasi getirme projeleri yaparken diğer taraftan Amerikan politikalarının önünde duran devletlerin ve hükümetlerin gerekirse zorla 'demokratikleştirme' projesine dahil edilmesi gerektiği kanısına vardı. Zira Ortadoğu ülkeleri daha demokratik olmadıkça Ortadoğuda barış ve istikrarın sağlanması ve Batı düşmanlığının sona ermesi mümkün değildi. Mevcut yapılar içerisinde de Ortadoğu'nun demokratik olması mümkün değildi. O halde yapılması gereken iş mevcut rejimleri gerekirse zorla devirmektir. Bu bağlamda önce Taliban'ın hakim olduğu Afganistan'a saldırarak Taliban yönetimini devirdi. Saddam Hüseyin tarafından yönetilen Irak, 11 Eylül sonrası süreçte ABD'nin ikinci askeri hedefi oldu. Irak'ın kitle imha silahları geliştirmesi, BM ile silahların kontrolü konusunda işbirliği yapmaması ve El-Kaide gibi terörist örgütleri desteklediği iddiaları Amerikan müdahalesini meşrulaştırmak için öne sürülen başlıca nedenlerdendi. Nitekim Afganistan ve Irak'taki rejim değişiklikleri Bush yönetimi'nin Orta Doğu vizyonunun ilk adımlarıydı. (Şahin ve Taştekin, 2006).

ABD'nin Irak'ı işgalini açıklamak amacı birbirine rakip iki teori ileri sürülmektedir. Birinci teoriye göre; ABD Irak'ı oldukça halisane niyetlerle ulvi hedefleri gerçekleştirmek amacıyla işgal etti. Başta Başkan Bush olmak üzere ABD yönetimindeki tüm karar alıcılar ve ABD kamuoyunun önderlerinin büyük kısmı Saddam Hüseyin ve Bass rejiminin Irak halkı ve tüm insanlık için çok zararlı ve tehlikeli olması nedeni ile mutlaka ortadan kaldırılması gerektiğini iddia ettiler. 11 Eylül terör eylemleri gerçekleştiren kişilere (El kaide örgütüne) destek veren, BM güvenlik konseyi kararlarına uymayarak Kitle İmha Silahları edinen veya edinmeye çalışan, BM'ler ve uluslararası toplumun kurallarını çiğneyen Saddam Hüseyin ve Bass rejimi yıkılacak; böylece bir sorun ortadan kalkmış olacak ve uluslararası teröre karşı bir cephe

kazanılarak teröre büyük bir darbe vurulacaktı. Yine bu teoriyi savunanlara göre, Saddam Hüseyin ve Bass rejiminin devrilmesi sonrasında öncelikle Irakta demokrasi gelişecek, ardından Orta Doğuya barış ve istikrar gelecekti. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Bu teoriyi basit ve yanlış bir argümana dayandığını ileri sürerek temelden rededen alternatif teoriye göre ise, ABD'nin Irak'ı işgal etmesinin temel nedeni yeni-sömürgecilik ya da yeni emperyalizmdir. Bu teoriye göre, ABD'nin asıl amacı, Irak'ı sömürgesi haline getirerek kaynaklarını denetimi altına almaktır. Başta petrol olmak üzere Irak'ın yerüstü ve yeraltı kaynaklarını, ekonomik, kültürel ve siyasi varlığını ABD'nin çıkarlarına hizmet eder hale getirmektedir. Kuruluşundan itibaren başta İngiltere olmak üzere Batı tarafından sömürülen Irak, Şimdi de ABD'nin sömürü düzeni içine girmiştir. Dolayısı ile ABD'nin Irak savaşı, Emperyalistler arasında bir el değiştirmeden ibarettir. Yani sonuç olarak ABD'nin Irak işgali hem modernleşme hemde emperyalizmdir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Modernleştirme açısından bakıldığında, Irak'ın işgalinin Irak'ın modernleşmesi yani gelişmesi, kalkınması demokratik ve insan haklarına saygılı bir ülke haline sağlamak en büyük amaç olarak gösterilmektedir. ABD'nin Irak'ın işgalinde hem modernleştirme yönünün hemde emperyalizm yönünün birlikte olduğunu kabul ederek, 'Demokratik emperyalizm' tanımlaması kullanılmalıdır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

ABD'nin Irak'ı işgalinin temel amaçları ilk bölümde kısa ve özetler halinde anlattık. Bunların arasında petrol ve 11 Eylül saldırısı ve jeopolitik vb. gibi konular vardı. Şimdi bunları geniş kapsamlı olarak açıklayacağız.

ABD'nin Irak işgal sürecinin başlangıcı 2 Ağustos 1990 tarihine kadar uzanır. Baba Bush'un başlattığı ve oğul Bush'un Irak'ı işgali ile sonuçlandığı bir dönemdir. Söylemek gerekirse Irak'ın işgalini 'Bush'ların' başlattığı ve bitirdiği bir fenomen olarak görmek mümkündür. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Nedenlere gelindiğinde: ABD'nin Irak işgali sebepleri arasında birinci neden; Orta Doğu bölgesinin (doğal kaynakları, zenginlikleri ve diğer varlıklarının) bölge içinden ve dışından herhangi ABD karşıtı bir ülkenin kontrolü altına girmesinin engellemektir. Soğuk Savaş

döneminde bölge dışından gelen tehdit Sovyetler Birliği iken, Bölge içinden gelen tehdit 1980 sonrası İran rejimi ve ideolojisi olmuştur. Soğuk Savaş sonrası dönemde dışarıdan gelen tehdit hemen hemen kalmamışken, bölgeden gelen tehdit İran'a ilave olarak Saddam Hüseyin ve Bass rejiminin hakim olduğu 'eski müttefik' Irak olmuştur. Zira Irak, İran'la savaşı süresince büyük bir askeri güç haline gelmiş ve bölge dengelerini değiştirme potansiyeline sahip olmuştur; bu

potansiyelin gücünü Kuveyt'i işgal ederek göstermeye çalışmıştı. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Bir başka neden; Bölgenin petrol kaynaklarının başta ABD olmak üzere tüm Batı ekonomilerinin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde işletilmesi ve nakledilmesinin sağlanmasıdır. Kısaca bölge petrolünün kontrol altına alınması olarak nitelenebilecek olan bu amaç, bir yandan bölgenin petrol zengini ülkeleri ile sıkı ilişkiler kurmayı içerirken, diğer yandan da petrolün naklinde ihtiyaç olan ülkelerin ve deniz yollarının güvenlik altında tutulmasını gerektirmektedir. Bu amaçla, ABD yönetimleri ikinci dünya savaşından hemen sonra başta Suudi Arabistan olmak üzere tüm petrol üreticisi bölge ülkeleriyle yazılı veya yazılı olmayan yollardan anlaşma yapmış, bu ülkelerle iyi geçinme politikası izlenmiştir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Sebep olarak bir başkası, İsrail'in varlığını ve güvenliğini korumak veya savunmaktır. Kuruluşunda önemli bir rol oynayan ABD'nin tüm yönetimleri, İsrail'i özel müttefik ve stratejik ortak olarak kabul etmiş; bu ülkeye üst düzey ekonomik, askeri, siyasi, teknolojik destek vermişlerdir. ABD-İsrail ittifakının niteliği, bu ittifakın nasıl işlediği ve sonuçlarının gerek Filistin bölgesine gerekse Ortadoğu bölgesine nasıl yansıdığı herkesin malumudur, detaylı bir şekilde anlatma gereği yoktur bu yüzde üstünden söyleyerek geçilebilir. Bu konuda bir noktaya değinmek gerekir. ABD-İsrail ittifakının ana amacı, sadece İsrail'in varlığını ve güvenliğini korumak değil, aynı zamanda bu süreçte ABD'nin bölgeye dönük çıkarlarını gerçekleştirmeye çalışmaktır. Bu ittifak, bazen herkesin görebileceği şekilde açık ve doğrudan yollardan işlerken, çoğu zaman ancak dikkatli bir bakış ve analizle anlaşılacak şekilde dolaylı yollardan işlemektedir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Şunu söylemek gerekiyorsa; biraz Amerika'nın Irak savaşı için stratejilerini ortaya koyalım. Birinci olarak Usame Bin Ladin yakalanmalı veya öldürülmeli ve şebekesi yok edilmeli. Bu amaçla Afganistan'a karşı askeri müdahale yapılmalı. İkincisi Saddam Hüseyin dünya

yüzeyindeki belli başlı teröristlerden biridir. Irak hükümetinin ABD'ye karşı yapılan terör saldırılarına bir şekilde destek vermiş olduğunu göz önünde bulunduruyor. Ama, deliller Irak'ın terör saldırısı ile doğrudan bağlantısı kurulmasına yeterli olmasa bile, ABD'nin izleyeceği strateji, Saddam Hüseyin'i iktidardan uzaklaştırmayı içermelidir. Bu amaçla, ABD, Saddam Hüseyin muhaliflerine kapsamlı bir askeri ve mali destek vermelidir. Üçüncüsü Hizbullah ve ona destek veren Suriye ve İran'a karşı savaşmalı. Dördüncüsü İsrail, Amerika'nın özellikle Ortadoğu'daki uluslararası terörizme karşı en güçlü müttefikidir. Bu nedenle ABD, bu kardeş demokrasiye ve

onun terörizme karşı savaşına tam destek vermeldir. Son olarak bu amaçları gerçekleştirmek amacıyla ABD savunma bütçesi ve harcamaları artırılmalıdır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Bu arada 2. Körfez savaşı sırasında gazete başlıkları ve medyada yer alan haberler hakkında biraz bilgi vermemiz gerekiyor. The Washington Times gazetesinin bazı görüşleri ileri sürüyor, yani Saddam Hüseyin dünya sahnesinden silinmedikçe terörle mücadelenin bitmeyeceğini belirtiyor ve Başkan Bush yönetiminin Saddam Hüseyin'i devirmek için adım atması gerektiğini yazıyordu. The Weekly Standart gazetesinde 'Going Woobly' başlıklı makalelerinde, Başkan Bush'un Irak'a karşı mutlaka bir operasyon yapması gerektiğini belirttikten sonra eğer böyle bir eylem yapılmazsa Başkan Bush'un başkanlığının ve ABD'nin güvenliğinin tehlikeye gireceği uyarısında bulunuyorlardı. Aynı günlerde, Cumhuriyetçi partiye yakın bir dergi olan 'The New Republic' , 'Irak'ın işgal edilmesi ciddi bir risk taşıyor olabilir, ancak bu risk hiçbir şekilde Saddam Hüseyin'in iktidarda kalmasının yaratacağı tehlike kadar büyük değildir. Bu nedenle Bush, Saddam Hüseyin'i bir an önce iktidardan uzaklaştırmalıdır', tavsiyesini yapıyordu. (Şahin ve Taştekin, 2006).

YAYP örgütü muhafazakar bir durumda olan ve aynı şekilde medyanında destek vermesi ile oluşan ortam sonucu, ABD başkanı Bush savaşa girme baskısı ile Irak'a savaş açtı. Bu baskılar sonucu aslında ABD'nin savaşa girmesinin birçok nedenide vardı. Bunları açıklayacak olursak şöyle sıralayabiliriz. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Irak'ın teröre verdiği destek; Her ne kadar 11 Eylül'ün hemen arkasından Başkan Bush, MGK danışmanı Rice ve başka yönetim yetkilileri tarafından yapılan açıklamalarda Irak'ın 11 Eylül saldırılarını yapan teröristlerle bir bağlantısının olmadığı ilan edilsede; daha sonraki aylarda bunun aksi iddialar ileri sürülmeye başlandı. Bu iddiaların başında. Bu iddiaların başında Irak'ın 11 Eylül'de uçakları kaçırarakla ilişkili olduğu ve hatta El-Kaide örgütü üyelerine bomba, zehir ve öldürücü gazlar yapımında yardım ettiği suçlaması ortaya çıkıyordu. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Irak'ın kitle imha silahlarına sahip olduğu iddiası; Başkan Bush ve yeni muhafazakaların sıklıkla kullandıkları bu iddia yeni değildir. Aslına bakılırsa, ABD'nin 1990-1991'de Irak'a karşı operasyonunun nedenlerinin başında, Irak'ın Kitle İmha Silahları biyolojik ve kimyasal silahlara zaten sahip olduğu ve buna ilave olarak nükleer silahlar endişesi gelir. Zira ABD, İsrail ve hatta tüm Batı dünyasının, bölgedeki herhangi bir İslam ülkesinin özellikle nükleer silahlara sahip

olmasına karşı oldukları ve böyle teşebbüsleri durdurmak için her türlü mücadeleyi yaptıkları aşikardır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Irak'a demokrasi ve barış geleceği iddiası; halkına yıllardır zulmeden Saddam Hüseyin ve Bass rejiminin bir diktatörlük olduğu, saldırgan bir politika izlediği ve böylece hem Irak halkının hem dekomşuları dahil tüm Ortadoğu bölgesinin ve hatta dünyanın barış ve istikrarını bozduğu açık bir gerçektir. Bu gerçek hem bölge hemde uluslararası kamuoyu tarafından da biliniyordu. Böyle bir rejimin ortadan kalkması hiçbir sağduyu sahibi insanın rededemeyeceği bir durumdur. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Model olarak Irak'ın dönüştürülmesi; Irak'ta Saddam ve Bass rejimi kaldırıldıktan sonra Irak'ın Ortadoğu için örnek ve rol model olarak düşünülmesi gerçekleşmiştir. Irak'a artık demokrasi ve sistem değişikliği gelecek, Irak halkı ve devleti baskı ve zulümden kurtularak kendi ayakları üstünde durması sağlanacaktır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Büyük Ortadoğu bölgesinin yeniden şekillendirilmesi; ABD'nin Irak'ta başarılı olmasının bölge ülkelerine yapacağı etkiyi şu şekilde özetliyor. Dost, özgür ve petrol üreten bir Irak, İran'ı köşeye sıkıştırır, Suriye'yi korkutur, Filistinlileri İsrail'le ciddi görüşmeler yapmaya daha çok ikna eder ve Suudi Arabistan'ın ABD'li ve Avrupalı karar alıcılar üstündeki etkisini azaltır ve Ortadoğu'nun siyasi coğrafyasının dönüşüm için müthiş bir fırsat yaratır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Arap-İsrail sorununun çözülmesi; Demokratik emperyalist projenin bir başka hedefi, Irak'tan hareketle Arap-İsrail çatışmasını çözmektir. Irak'ta rejim değişikliği politikasını savunan ve bunun için entelektüel katkılarda bulunan ve Yeni Muhafazakarlarla yakın temas halinde olan ünlü tarihçi Bernard Lewis'e göre, Saddam Hüseyin ve rejiminin devrilmesi sadece Ortadoğu ve İslam dünyasındaki dengeleri değiştirmekle kalmayacak, aynı zamanda Arap-İsrail sorununun çözülmesini sağlayacaktır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Jeopolitik ve Jeostratejik hedef: Dünya politikasında hegemonya; Ortadoğu'ya hakimiyet için Irak işgali hem dünya için ve bölge için çok önemli bir yere sahiptir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

ABD'nin Irak'ı işgali, 21. yüzyılın çok önemli ve ilk uluslararası politika sorunudur. Bu

tür işgaller, 20. yüzyılın ikinci yarısına kadar olan dönemde sıklıkla görülen bir olgu olmakla birlikte, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra kurulan Birleşmiş Milletler gibi kurumlar, Soğuk Savaş gibi güç dengeleri, devletlerin nükleer silahlara dayalı yığılma dengesinin ürünü olan caydırıcılık gibi faktörler nedeniyle daha az oluyordu. Ne zaman ki, Soğuk Savaş dengesi sona erdi ve ABD tek süper güç olarak kaldı, Irak gibi bir ülkeyi askeri, siyasi, ekonomik ve hatta idari denetimi altına aldı. ABD Irak'tan hareketle önce Mezopotamya ve Basra Körfezi alt bölgesinde, daha sonra Büyük Orta Doğu bölgesinde ve en nihayetinde dünya siyasetinde ön plana çıkmaya, YAYP üyelerinin tabiriyle 'dünya liderliği' ya da akademik terminolojiyle 'hegomonya' kurmaya çalıştı. Önce Afganistan daha sonra Irak bu planın ilk ve en önemli parçalarından biri oldular. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Hem Afganistan hem de Irak'ta askeri işgalin arkasından 'ulus yaratma projesi' uygulamaya koydu. Bu ülkelerde, parlamento anayasa ve hükümetin oluşumu amacıyla belki de ilk defa olarak seçimler yapıldı. Demokrasi süreci, şekli anlamda da olsa işlemeye başladı. Daha önce yönetimde söz sahibi olmamış Şiiler ve Kürtler, seçimlere yüksek oranda destek verdiler ve hem parlamentonun hem de hükümetin oluşumunda çoğunluk elde ettiler ve Irak'ın geleceğinin oluşumunu sağlayacak olan Irak anayasa yapılmasında başrol oynama pozisyonuna geldiler. Bu yönüyle, Irak, çağdaş yönetim sistemine doğru yol alırken, modernleşme sürecine girmiş oldu.

Dolayısıyla, ABD' nin Irak savaşı, Irak'ın modernleştirilmesi için bir süreç başlatmıştır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Amaç bu süreç, doğal yollardan değil, ABD emperyalizimine yol açacak şekilde işlemektedir. sadece Irak'ın askeri yollar ile işgal edilerek yönetiminin kuvvet kullanılarak değiştirilmesi açısından değil, aynı zamanda demokrasi sürecinin ABD'nin hakimiyeti, yönlendirilmesi ve politikalarına uygun şekilde kurulmaya çalışılması amacından da emperyalist bir süreçtir. ABD'nin özellikle Kürtlere özel destek vermesi ve yeni sistemin hakimi haline getirmesi; Şiilerin bir kısmını, Sünnilerin çok büyük bir kısmını Tükmenlerin hemen hemen hepsini sisteminin oluşumunun dışında tutması; Irak'ın askeri, siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel kaynaklarının ABD işgal kuvvetlerinin kontrolü altına alması; yeni hükümetinin dış politikasının ABD'nin denetimi altında oluşması ve diğer konulardaki ABD hakimiyeti, ABD endeksli bir Irak Demokrasisinin oluşmakta olduğunu gösteren gelişmelerdir. Bu sürecin sonunda Irak'ın bir ABD protektorası haline gelmesi kuvvetle muhtemeldir. ABD'nin 'emperyalizm' kılıfında

demokratikleşmeyi mi hedeflediği, yoksa 'demokrasi' kılıfında emperyalizm mi hedeflediği zaman içinde daha net görülecektir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Bu konudaki bir başka önemli soru, İkinci Bush yönetimi döneminde ve Yeni Muhafazakarların gelecek yıllarda yönetim dışında kalması halinde ABD'nin Irak ve Orta Doğu politikasının nasıl devam edeceğidir. Öncelikle, oğul Bush yönetimi, ikinci dönemde de Irak'ta ABD endeksli demokrasinin gelişmesi için çabalarına devam edecektir. ABD kuvvetlerinin ne zaman çekileceği bilinmemekle birlikte, Irak'ın kendi ayakları üstünde durmayı öğrenmeden önce bunun mümkün olamayacağı söylenebilir. Ama ABD Irak'tan askerlerini çekse ve Yeni Muhafazakarlar gelecekte yeni yönetim dışında kalsalar bile, yani yönetimde kimin ve hangi partinin olup olmayacağından bağımsız olarak ABD Irak'ın askeri, siyasi, ekonomik ve jeopolitik geleceğinde belirleyici rol oynamaya devam etmektedir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Bu konuyla ilgili bir başka nokta, ABD'nin bölgede veya dünyanın bir başka bölgesinde Irak'taki gibi bir operasyon yapıp yapmayacağı sorusudur. Görünen o ki, bu da kısmen Irak'taki durumun geleceğine bağlı olacaktır. Irak'ta kalıcı bir istikrar ve düzen kurulmadan benzeri bir operasyonun mesela Suriye veya İran'da yapılması mümkün görünmüyor. Eğer Irak'taki demokratik emperyalizm olumlu sonuçlar verirse, ABD'nin benzeri operasyonları belki askeri işgal yoluyla değil, ama bu ülkelerdeki muhalifleri desteklemek sureti ile icra etmesi mümkündür. (Şahin ve Taştekin, 2006).

2.1. Avrupa Birliği ve İkinci Körfez Savaşı

Ekonomik bir bütünleşme hareketi olarak başlayan Avrupa bütünleşme hareketinin bu karakteri, bütünleşme sürecinde olduğu kadar, AB'nin dış ilişkileri üzerinde derin etkileri olduğu son Irak krizinde iyice ortaya çıkmıştır. Irak krizi şunu açıkça ortaya koymuştur ki; artık geleceğin dünyasında uluslararası alanda etkili olmak için askeri güçten yoksun ekonomik birlikler kurmak yeterli olmayacaktır. Uluslararası ekonomik alanaki güç rolünü uluslararası siyasete yansıtmayan AT/AB, Orta Doğu'da önemli bir ekonomik aktör olarak göze çarparken, etkili siyasi rolünden söz etmemiz pek de mümkün değildir. Bölgeyle ilgili orunlarda Soğuk Savaş süresince retorikten öteye geçemeyen bildiriler yoluyla görüşlerini açıklayan AT, Soğuk Savaş sonrası dönemin başlarında, ABD'nin girişimlerine tamamlayıcı bir unsur olarak katılırken, giderek özellikle Fransa'nın öncülüğünde gelişen bir söylemle, tavrını ABD'den bağımsız bir

şekilde ortaya koymaya çalışmaktadır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Dünya enerji kaynaklarından yarısından fazlasına sahip bir bölge Orta Doğu'daki gelişmeler, AB'ye üye devletlerin uluslararası alanda ortak bir siyasi tavır oluşturmaları için gerekli ortak çıkar birliğini ifade etmesi bakımından önemlidir. Orta Doğu'nun Avrupa kıtasına coğrafi yakınlığı, jeotarihsel bağları, zengin jeoekonomik kanaklara sahip olması ve Avrupa'nın enerji ihtiyacının önemli bir bölümünün bölgeden karşılanması, Avrupalı şirketlerin bölgede önemli yatırımları olması ve bölgede yaşayan herhangi bir uyuşmazlığın sorunun ilk ve doğrudan etkisinin ABD'den daha çok Avrupalıları etkilemesi ve ABD'deki gibi etkili bir Yahudi lobisinin Avrupa'da bulunmaması, Avrupa'nın bölge sorunlarına görece ABD'den daha hassas yaklaşmasına zemin hazırlamıştır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Irak krizinde Avrupa'nın tutumunu açıklamayı amaçlarken şu sorulara cevap bulmaya çalışılmaktadır. Avrupa, açısından genelde Orta Doğu bölgesinin özelde de Irak'ın önemi nedir? Avrupa'da güvenlik, istikrar ve düzenin sürdürebilir olması açısından Irak ve Orta Doğu ne anlam ifade etmektedir? Irak krizinde Avrupa'nın tutumunu belirleyen temel faktörler nelerdir? Avrupa, Irak krizinde ortak hareket edebildi mi? Ortak hareketin önündeki engeller nelerdir? ABD bu süreci nasıl ne şekilde etkilemiştir? Avrupa birliği'nin tutumu nedir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Avrupa Birliği'nin askeri ve siyasi kanadı eksik bir bütünleşme hareketi olması AB'nin uluslararası siyasetteki nispi ağırlığına etkilemektedir. Ekonomik bir bütünleşme hareketi olarak başlayan süreç boyunca Avrupalı devletler soğuk savaş boyunca ABD liderliğindeki NATO şemsiyesi altında askeri güvenliğini sağlarken, harcamalarının büyük bir kısmını ekonomik, sosyal ve siyasi istikrarın sağlanması için ayırmıştı. Soğuk savaş süresince Avrupa kıtasında sağlanan bu istikrar için sağlanan bu istikrar için en büyük tehdit olarak algılanan Komünizm tehlikesinin 1989 sonrasında yaşanan gelişmeler sonucu buharlaşması ile Sovyetler Birliği ve komünist blok dağıldı. Bu durum Avrupa'nın güvenlik algılamasında da önemli değişimler meydana getirmiştir. Küresel uluslararası sistemde meydana getirilen sistemik değişimler güvenlik ajandasının revize edilmesini de beraberinde getirmiştir. Neo/realist paradigmanın güvenlik kavramını devlet bazlı askeri tanımlamasının neden olduğu anlam daralması 1980'lerden itibaren tartışılmaya başlanmıştır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Soğuk savaş'ın askeri-siyasi ortamında Sovyetler Birliği'nin tehdit olarak sunulması

güvenlik kavramının realist ve siyasi-askeri boyutunun ön plana çıkmasına zemin hazırlamıştı. Bu nedenle 1980'lere kadar genel uluslararası ilişkiler literatüründe güvenlik kavramıyla ilgili çalışmalarının kavramın realist ve neorealist tanımlamanın etkisinde olduğunu bu nedenle yetersiz olduğunu söylemek abartılı bir söylem olmayacaktır. Bu dönemde başlayan güvenlik kavramının dar anlamı ile ilgili eleştirel yaklaşım nükleer savaştan farklı olarak çevresel kirlenme gibi diğer risk ve tehditlerin güvenlik ajandası içine girmeye başladığını görmekteyiz. 1980'li yılların başlarında Silahsızlanma ve Güvenlik konuları Bağımsız komüsyonu, Ortak güvenlik tanımlamasını literatüre soktu. Güvenlik kavramına 1980'lerde başlayan eleştirel yaklaşım 1990 sonrasında giderek daha büyük bir ivme kazanmıştır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

1990'larda yaşanan küresel sistemik değişimler, klasik Uluslararası ilişkiler terimlerinin ve kavramlarının anlam ve içerik açısından değişime uğramasına neden olmuştur. Hiç şüphesiz iki kutuplu dünyanın güvenlik algılamaları ile 1990 sonrası dönemin güvenlik algılamaları arasında ciddi farklar mevcuttur. Güvenlik kavramı bu süreçte yatay ve dikey anlam genişlemesine uğramıştır. Her ne kadar askeri temelli sert güvenlik algılamalarında kökten bir değişiklik olmasa da güvenlik kavramının anlamındaki niteliksel değişiklikten söz edilebilir. Askeri güvenlik gibi sert güvenlik konuları yanında ekonomik, toplumsal, ekolojik vb. gibi yumuşak güvenlik konuları da güvenlik ajandasında yer bulmaya başladı. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Soğuk savaşın sona ermesiyle beraber enerji konusunda büyük ölçüde dışarıya bağlı Avrupa'nın jeoekonomik kaynakların dünya pazarlarına-Batıdaki ekonomik toplumsal istikrar için zorunlu - güvenli bir yolla aktarımı sorunu ile bölgedeki aşırı nüfus, azgelişmişlik, siyasal şiddet, çevresel kirlenme, ekolojik bozulma, etnik ve milliyetçi akımlar, yabancı düşmanlığı, göç ve mülteciler, toplumsal, ekonomik, sosyal ve siyasi yapının istikrarsız olması, dahili ve harici çatışmalar, uluslararası yuşturucu trafiği ve terörizm gibi sorunları da tehdit ajandası içine almasını zorunlu kılmıştır. Bu nedenle güvenliğin değişen ve genişleyen tanımı içerisinde toplumsal güvenlik boyutu dolayısı ile kimlik boyutunda devreye girmiştir. Kimlik ile güvenlik dolayısıyla da düzen arasında doğrudan bir ilişki vardır. Sahip olunan kimlikle ilişkilendirilen veya kimliğin bir parçası olarak görülen mekanlarda meydana gelen çatışmalara, ortaya çıkan risklere ve tehditlere cevap üretilmeye çalışılır. Üretilen cevabın aktif ve pasif karakterli olması söz konusu güvenlik sorununun kimlikle ilişkisine göre çeşitlilik ve farklılık arz edilir. Örneğin

Bosna krizi, Müslüman Bosna kimliği Avrupa kimliği dışında kabul etmesinden dolayı Avrupalılarca kıtada istikrarı bozan önemli bir güvenlik olayı olarak algılanmadığı için bir trajediye dönüşmüştür. (Şahin ve Taştekin, 2006).

AB'nin gerek Irak krizinde gerekse savaş sonrası Irak'ın yeniden yapılandırılması sürecinde aktif rol almak istemesinin nedenlerini şöyle sırlayabiliriz: Irak'taki herhangi bir uyuşmazlığın etkileyeceği Orta Doğu'nun Avrupa kıtasına coğrafi olarak yakınlığı, bölgede yaşanan herhangi bir uyuşmazlığın ve istikrarsızlığın Avrupa'yı hem ekonomik, hemde kültürel açıdan sosyal açıdanda tabi, doğrudan etkilemesi, güvensizlik ortamı, siyasal şiddet ve ekonominin sebep olduğu dar boğaz ve bununla beraber gelen göç sonucu, AB üyesi ülkelerin özellikle Almanya ve Fransa'nın Irak ile olan ticari ilişkileri, Avrupalıların enerji ihtiyacının büyük bölümünü zengin petrol ve doğalgaz rezervlerine sahip olan bu bölgeden karşılaması ve bölgede Avrupalı şirketlerin büyük yatırımları olması ve Avrupalı güçlerin bölge ile olan sömürgeci geçmişleri. (Şahin ve Taştekin, 2006).

AB'nin özellikle ABD'nin 11 Eylül sonrası dönemde artan bir şekilde yaptığı terörizm tanımlamasını uydurmaya çalıştığı fakat kanıt bulamadığı ve bu nedenle uluslararası sistemdeki tüm terörizm sorunlarıyla bir şekilde bağlantılı olarak gösterilmeye çalışılan Irak'ın, 1991 Kuveyt krizi sonrası başlayan tecridine son verilmesne adeta tek başına ve istediği şekilde çözülmesine karar veren ABD politikalarını retorikten öteye geçemeyen bir etkinlikle aşmaya çalıştığına şahit olduk. Fransa, Almanya, Rusya, 10 Şubat 2003 tarihinde yayınladıkları bir ortak deklarasyonda Irakta silah denetimlerinin uzman ve teknik destek bakımından güçlendirerek devam etmesini ve bu yolla Irak'ın barış içerisinde silahsızlandırılması için bütün gayretin seferber edilmesini talep etmişlerdi. ABD'nin Irak'ı işgalinden hemen sonra işgale karşı söylemlerine rağmen ortaya çıkan tablo AB, Rusya ve Çin'in savaşa karşı duruş gibi görünen söylemlerinin sadece işgal sonrası Irak'ın nasıl ve ne şekilde paylaşılması konusunda pazarlık paylarını artırıcı bir araç olarak sunulduğu ortaya çıktı. Demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü söylemleri ile ulusal çıkarı maksimize etme stratejisi arasındaki gerilimli alanda duran Avrupalı devletler söylemsel düzeyde halkın tepkilerini dizginleyecek konuşmalar yaparken Amerika ile anlaşmanın yollarını aradılar. (Şahin ve Taştekin, 2006).

2.2. Türkiye ve İkinci Körfez Savaşı

ABD tarafının Türk kamuoyu ve hükümetinin ABD'nin Irak'a dairaskeri planlarına dair algılamalarını öğrenme ve değerlendirme ziyareti şeklindeki bu gezide, Wolfowitz, gerek İstanbul'da kamuya yönelik açıklamalarında gerekse Ankara'da verdiği mesajlarda, Türkiye'nin bölgesel gücü ve İslam dünyası içindeki biricik konumunu dile getirerek Asya ve Avrupa arasında önemli bir jeopolitik konuma sahip olan Türkiye'nin ABD ile işbirliği yapmasının her iki ülke içinde ne çok faydalar getireceği konusu üzerinde durmuştur. ABD'nin bu ziyaretteki en önemli isteği ise, iki CIA timinin Kuzey Irak'ta konuşlandırılma talebi olmuştur. Wolfowitz'in Türkiye'ye bu ziyaretinin en önemli sonucu ise, iki ülkenin bürokrasilerinin bağlayıcı bir taahhüt içermeyen savaş hazırlıkları için teknik düzeyde çalışmalara başlanması mutabakatı olsa gerekir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Türkiye'de aslında aynı dönemde, hükümetin istifalarla gücünü yitirmiş olması, Türk siyasetinin parçalanmış bir hal alması Başbakanın rahatsızlanması ve de Genelkurmay başkanı Hüseyin Kıvrıkoğlu'nun Ağustos 2002'de görev süresinin dolacak olması, ABD'nin Irak talepleri ile aynı süreçte yaşanan gelişmelerdi ve Türkiye, hükümet açısından zayıf dönemlerinden birini yaşamaktaydı. ABD'nin üst düzey ziyaretlerle Türkiye üzerinde sürekli artan şekilde, baskıcı bir diplomasi uygulamaya başlayarak taleplerini iletmeye başlaması, Türk diplomasisini gittikçe zor karar alma sürecine itmiş, bu dönemde, Türkiye'nin güçlü dış işleri bürokrasisi öne çıkarak, ABD'nin taleplerine yönelik nasıl bir politika oluşturacağı konusunda, Dışişleri, Başbakanlık, MİT, Genelkurmay arasında yoğunlaşan bir işbirliği süreci başlamasına neden olmuştur. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Askeri ve sivil bürokrasinin hazırladığı bu rapora göre, Türkiye'nin kırmızı çizgileri şu hususlardan oluşmaktadır:

- 1- Irak'ın kuzeyinde bağımsız bir Kürt devleti'nin ilan edilmesi.
- 2- Musul ve Kerkük vilayetlerinin Kürtlerin denetimi altına girmesi.
- 3- Irak'ta Kürtlerin bağımsızlığına giden bir yolu açacak federatif bir yapının ortaya çıkması.
- 4- Irak Türkmenlerinin yeni oluşacak yapıda asli unsur olmaması.
- 5- Meşruiyet zemini olmadan Irak'a yapılacak olası bir uluslararası müdahaleye taraf

olunması.

6- ABD'nin bölge ile ilgili hazırlık ve hedefleri tam olarak görülmeden ve Türkiye açısından kabuledilebilir sonuç üzerinde mutabakata varılmadan müdahaleye taraf olunması. (Şahin ve Taştekin, 2006).

ABD'nin Irak'ı vurma niyetinin ortaya çıkması ile birlikte, Türkiye Irak'taki çıkarlarını korumak ve bölgesel istikrarını devamını sağlamak için bölge ülkeleri ile diplomatik ilişkiler yoğunlaştırmıştır. Türkiye, Irak ile ABD arasındaki krizin diplomaik yollarla çözülmesine ve olası bir ABD müdahalesinin BM kararlarına uygun şekilde yapılması yönünde, barışçıl yolları önceleyen ve meşruiyet zemininin oluşmasını isteyen bir politika izlenmiştir. Nitekim Türkiye, ABD'nin ikinci tezkerenin Meclisten geçirilmesi konusundaki yoğun baskısına karşılık olarak, tezkerenin kabulünün, Irak'a müdahale için uluslararası meşruiyet zeminin de oluşmasının önemli olduğunu sürekli dile getirmiştir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Bu bağlamda, Irak krizi sürecinde, Türkiye, bölgeye yönelik olarak iki insiyatifle hareket etmiştir. Türkiye ilk olarak, İran ve Suriye ile ilişkilerini geliştirecek, bu ülkelerin bir ABD müdahalesine maruz kalması durumunda, Orta Doğu'nun uluslararası toplumu daha gergin bir ortamda sürükleyeceğini göstermek istemiş ve bu ülkeleri, uluslararası toplumla daha uyumlu hareket etmeleri konuunda uyarılmıştır. İkinci olarak da Türkiye'nin, İstanbul'da düzenlemeye başladığı Irak'ın Komşuları toplantılarıdır. Bu toplantılarla Türkiye aslında, aynı zamanda, üyelik sürecinde ilerlediği AB değerlerini temsil eden bir ülke olarak, bu ülkelerin devlet ve toplum düzenlerinde yeniden yapılama süreçlerine öncülük etmek istemekteydi. ABD'nin özellikle, Genişleyen Orta Doğu projesinde, askeri güç ile Orta Doğuda tasarladığı demokratik dönüşüm projesinin öngördüğü demokratik değerleri Türkiye'nin, ikinci tezkereyi kabul etmeyerek, NATO dışında, ABD'nin askerin etkisinden uzak durmayı başaran bir ülke imajı ile AB değerlerini temsil eden bir ülke olması AB'nin de olumlu bulduğu bir süreç olarak değerlendirilebilir. Arap ülkeleri ise, genellikle, Türkiye'nin bölgede barış için arabulucu ve lider ülke rolünü oynamasından, Batı'ya yakın olmasından dolayı, rahatsız olmuşlardır. Ancak Irakta başlayan değişim sürecinin, Washington söylemlerinde, diğer ülkelere de bir şekilde yansıtılmasının dile getirilmesi, bölge ülkelerinin iç istikrarını tehdit eden bir süreç olarak algılanmasına yol açmıştır. Aynı şekilde AB'nin 2003 Haziran ayı sonunda onaylanan Geniş Avrupa siyaseti, Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Kuzey Doğu Avrupa ülkelerinin dönüşümünü öngören bir proje olarak ortaya çıktı.

Bu projenin en önemli amacı ise, bu bölge ülkelerinin demokratik ve ekonomik dönüşümlerini sağlayarak, AB uyumlu hale gelmelerini sağlamaktadır. Bu doğrultuda, bölgenin güçlü bir ülkesi olan Türkiye, üyelik sürecinde, kendi dönüşümü çabasında iken, üstlendiği bu barışçıl girişimlerle de, aslında AB'nin de değerlerini temsil eden bir ülke konumunda üstlenmiştir. Özellikle ikinci Tezkere'nin kabul edilmemesi, bu anlamda, Türkiye'nin bu rolünü daha da güçlendirmiş olsa gerektir. Ancak bu noktada, Türkiye'nin de AB içinde, yaşadığı uluslararası ve politik sorunların başında, Türkiye ile askeri işbirliğini arttırmak amacı ile ABD'nin, Türkiye'nin AB üyeliği süresinde, Brüksel nezdinde, yönlendirici bir politika izlemesi olmuştur. Nitekim AB içinde, Türkiye'nin tam üyeliğine, ABD'nin bu politikasının da etkisiyle, özellikle Fransa, konjoktürel bir AB içi ve ülke içi bir siyasal söylem tercihi olarak, karşı çıkmıştır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Sovyetler Birliği ve Doğu bloku ülkelerinin 1990'ların başında çöküşü ile, dünyadaki dengeler yeniden şekillenmiştir. Önümüzdeki dönemde dünya politikaları üzerinde önemli etkiler yaratacağı düşünülen Hazar petroleri Rusya'nın etkinliğini arttırmıştır. Bunun yanındaki bölgedeki doğalgaz kaynakları da uluslararası stratejileri etkileyecek bir başka unsurdur. Kuşkusuz bütün bu dengeler, 11 Eylül saldırılarından sonra daha farklı bir anlam kazanmıştır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Sözü edilen coğrafyadaki çıkar çatışması, adı konulmamış bir savaş çerçevesinde varlığını sürdürmektedir. Soğuk savaş sırasında, Doğu bloku ve Batılı devletler arasındaki çatışma, günümüzde ABD, Çin, AB, Japonya, Hindistan gibi büyük pazarların çıkar ve etki alanlarına doğru yönelmektedir. Bir diğer anlatımla pazar ve ihtiyaçlar büyümekte, ancak kaynaklar daralmaktadır. Piyasa ekonomisine geçiş küresel bir yapının, yetmeyen ihtiyaçlar ve daralan kaynaklar nedeni ile ortaya çıkaracağı ihtilaflar da dikkate alındığında, ABD'nin küresel boyutta hegemonyasını artırma çabalarının hız kazanacağı açıktır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

ABD'nin Irak'a gerçekleştirmiş olduğu son saldırı göze alındığında; Bush yönetiminin savaşa girmesinde Amerikan ekonomisinin Orta Doğu petrollerine olan bağımlılığının önemli bir rol oynadığını görürüz. Büyük petrol şirketlerinin bu savaştan dolayı önemli kazançlar elde edecekleri açıktır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

ABD, dünya genelinde üretilen petrolün yaklaşık yüzde 25'ini tüketmekte ve tüketmiş

olduğu petrol miktarının yarıdan fazlasını itha etmiştir. Bu sebeple Bush yönetiminin enerji konusundaki temel politikası, artan enerji talebini karşılamak doğrultusundadır. Yönetiminin 2001 yılı enerji planı, ABD'nin petrol talebinin kaçınılmaz bir şekilde artarak petrol ithalatının günümüzde günlük yaklaşık 10.4 milyon varilden 2020 yılında yaklaşık olarak günlük 16.7 milyon varile çıkacağına öngörmektedir. Günümüzde ABD'nin petrol ithalatının yüzde 90'ı Orta Doğu ülkelerinden sağlanmaktadır. Diğer yandan dünya petrol rezervlerinin yaklaşık yüzde 63'ü Orta Doğu bölgesinde bulunmaktadır. Bu rakamlar bize artan dünya petrol talebinin en önemli tedarikçisinin bu bölge olduğunu ve gelecekte de Orta Doğu'nun dünya petrol arzında temel belirleyici rolde olduğunu söyleyebiliriz. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Bilindiği üzere petrole olan yüksek bağımlılık, ülke ekonomilerini dışsal şoklara maruz bırakmaktadır. Çin'in yanında Japonya ve Avrupa ülkelerinin petrole gittikçe artan bağımlılıkları, ABD'nin yeni dünya düzeninde stratejik bir mal olan petrolü daha fazla kontrol etme gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu çerçevede, Irak ve Orta Doğu petrollerini kontrol etmek, hem Suudi Arabistan ve OPEC'in dünya petrol politikalarında etkisini azaltmakta hem de Washington'un bu politikada en önemli belirleyici ülke olarak ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Diğer yandan Orta Doğu petrollerini kontrol etmek Rusya, Meksika ve Venezüella'nın petrol piyasalarındaki etkinliğini azaltmak için diğer bir sebep olarak görülebilir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Günümüz itibarıyla Suudi Arabistan, dünya petrol rezervlerinin yaklaşık yüzde 23'üne, Irak ise yüzde 10'una sahiptir. ABD enerji departmanı; Irak petrollerinin dünya genelinde en ucuz maliyetle üretilen ve dolayısıyla petrol şirketleri açısından en gözde petrol olduğunu ifade etmektedir. Irak'a uygulanan ambargo boyunca Rus, Fransız ve Çin petrol şirketleri Irak hükümeti ile üretim hakkı için çeşitli sözleşmeler yapmışlardır. ABD'nin son Irak saldırısına ve ona yönelik Fransız hükümetinin karşı koyuşuna bu gözle bakmak daha faydalı olacaktır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Yukarıda sözüne ettiğimiz gerçekleri kısaca özetlersek; Irak, petrol zengini bir ülkedir. ABD, AB, Çin ve Japonya gibi ülkelerin ekonomileri büyük oranda petrole bağımlıdır. ABD, yıllar önce tasarladığı yeni dünya düzenini uygulama açısından askeri aşamanın tam ortasındadır. Son Irak Savaşı'nda ABD, yıllar önce tasarladığı yeni dünya düzenini uygulama açısından askeri aşamanın tam ortasındadır. Son Irak Savaşı'nda ABD ve Fransa-Almanya eksenli, petrole hakim olmak için mücadele vermişlerdir. Fransa, bu çerçevede Irak petrollerini ABD'ye bırakmak

istemediği için savaşa karşı durmuştur. Şunu açıkça ortaya koymak gerekirse; bu savaş, petrol için yapıldı ve dolayısıyla kapitalist ekonomik sistemin tıkanması ve yeni pazarlara ulaşması için bunu yapması gerekiyordu ve yaptı da. Bu son mu? Kanaatimizce bir başlangıç ve genişleyerek devam edecek bir süreç. Demokrasi ve özgürleştirme adına modern ekonomik sistemin köleleri yaratılmaya devam edecek. Sırada belki İran, Suriye ve Orta Asya ülkeleri olabilir. Çünkü petrol, doğalgaz ve diğer enerji kaynaklarını kontrol etmek, hem ABD ekonomisinin sorunsuz büyümesini sağlarken diğer ülkelerin enerji kaynaklarına bağımlılıklarının yüksek olması nedeni ile enerji kaynaklarına hakim olmak onların ekonomik olarak ABD'ye olan bağımlılıklarını artıracaktır. Bu çerçevede çalışmada son Irak savaşı, diğer nedenler göz ardı edilerek yalnızca ekonomi penceresinden değerlendirilecektir. Kuşkusuz savaşta dini, askeri, siyasal vb. gibi faktörler önemli rol oynamıştır. Ama burada yapılmak istenen savaşın ekonomi politliğini ortaya koymaktır. Dolayısı ile bu perspektiften savaşın en önemli nedeni, petrol yani ekonomi yani para olarak görülebilir. Daha doğrusu, bu savaş, batı medeniyeti daha fazla tüketsin faydalarını arttırsınlar diye Orta Doğu'da insanların canlarını nasıl kaybettikleri, nasıl tarihin, kültürlerin ve insanlığın katledildiği üzerinedir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

2.3. Petrol ve Ekonomi

Kozmetikten ilaca, yakıttan tıbbi ürünlere, ambalaj sanayiinde elektroniğe, sayılmayacak kadar çok sektörde kilit role sahip bir hammadde olan petrol; 20. yüzyıla damgasını vurmuştur. İçten patlamalı motorun bulunuşunun ve 19.yüzyılın sonlarına doğru ilk otomobilin üretilmesinin ardından petrol; günlük tüketimin vazgeçilmez hammaddesi olmasının yanında Birinci Dünya Savaşında motorize araçların devreye sokulması donanmada kömürden petrole geçilmesi ile stratejik bir mal konumuna yükselmiştir. Osmanlı'nın dağılışımda emperyalist güçlerin ilk amaçları, petrol alanlarını işgal etmektir. Cetvelle sınırlar çizilerek Körfez bölgesinde petrol devletçikleri oluşturulmuştur. Bu anlamda, Birinci Dünya Savaşı, Hammadde ve Pazar alanlarının yeniden paylaşılması savaşı olmuştur. Petrol ise bu savaşın esas ganimetiydi. Bu talandan yeterince pay alamayan Batılı devletler, İkinci Dünya Savaşı'na girişmişlerdir. Ardından bitmeyen Orta Doğu savaşları, petrolün aktığı her yerde insan kanının akmasına neden olmuştur. 20. yüzyılda yaşanan savaşların büyük bölümü, petrol kaynaklarını ele geçirme yada petrol alanlarında hakimiyet sağlama ile bağlantılı olmuştur. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Bir ekonomi için petrole sahip olmak ne kadar önemliyse; istikrarlı akışın sağlanması da o

kadar önemlidir. Bunun için petrol, Hiçbir zaman toprağında çıkan ülkelerin istedikler gibi karar verebileceği bir zenginlik olmamıştır. Batılı devletler, petrol üretimi ve istikrarlı akışın denetimini genelde askeri-siyasi kuvvet zoruyla sağlamaktadırlar. Bununla birlikte, Batılı devletlerin teknoloji ve sermaye üstünlüğü, dağıtım ve fiyatlandırma tekeli ellerinde tutmaları ve en büyük alıcı olmaları, petrol rezervine sahip ülkelerin söz hakkını neredeyse sıfıra indirmektedir. Dünya ekonomisinin en zengin şirketleri, her biri üçüncü dünya ülkelerinin yarısından çoğunun yıllık gelirinden daha fazlasına sahip dev petrol şirketleridirler. Bu şirketleri böylesine zenginleştiren petrol, kaynağın sahibi ülkeleri ise her bakımdan yoksullaştırmıştır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Petrol devletlerinin elde ettiği gelirler, gelişmiş ülke borsalarına yatırılmakta ve gelir yeniden bu ülkelere geri dönmektedir. 1973-1981 yılları arasında OPEC'in elde ettiği yaklaşık 400 milyar doların yüzde 80'i gelişmiş ülkelerin banka ve şirketlerine yatırılmıştır. Gelişmiş ülkeler, petro-dolarlarla daha zengin olurken, gelişmekte olan ülkeler daha da fakirleşmişlerdir. Petrole sahip ülkeler ise, elde ettikleri geliri, silah verimsiz alanlara yatırmışlardır. Petrol, bölgesel bir kaynak olması ve ciddi bir rekabet içermesi nedeni ile Orta Doğu'da savaşlar, kaçınılmaz bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Yukarıda sözünü ettiğimiz gerçekler ortada iken, bazılarının iddia ettiği gibi, az gelişmiş ülkelerin yoksul olmasının nedeninin 'Batı'nın sömürüsü ya da dünya kaynaklarının haksız dağıtımı olmadığı' , yoksul ülkelerin Batı'nın geçmiş olduğu tarihsel süreçten geçmemiş olmalarından kaynaklandığına dair sav da inandırıcılığını kaybetmektedir. Dolayısıyla, petrole sahip olmak ya da onu sömürmek, Batılı devletler için önemli bir savaş unsuru olarak her zaman varlığını sürdürmüştür. Diğer yandan savaş ve savaş için hazırlık, modern devletlerin vazgeçilmez uğraşısı ve ekonomik dayanak unsurlarında biri haline gelmiştir. Büyük devletlerce silah satımı, uluslararası ticaretin belli başlı ve en karlı ürünü haline gelmiştir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

Özetle; bir yanda zengin petrol kaynaklarına sahip ülkeler, diğer yanda güçlü ordulara ve ekonomiye sahip ülkeler veri iken; dünya gelirinde en büyük petrol alıcısı olan bu ülkelerin enerji kaynaklarını kontrol etmeleri, kendileri açısından rasyonel bir davranış olarak gözükmektedir. Gelişmiş ülkeler politik ve askeri güçlerini kullanarak, petrol zengini ülkeleri kontrol

etmektedirler. Özellikle ABD, yüksek ölçüde petrole, dolayısıyla Orta Doğu bölgesine bağlı olduğu için bu bölgeyi kontrol etmek istemekte ve bunu yaparken silah kullanmaktan da çekinmemektedir. ABD, hem enerji kaynaklarına hem de uluslararası piyasalarda rezerv para olarak kabul edilen dolara sahip olduğu için dünyaya hükmetmeye devam etmektedir. Petrolü kontrol etmek, aynı zamanda petrole önemli ölçüde bağımlı olan Japonya, Çin ve AB ülkelerini de dolaylı yoldan kontrol etme anlamına gelmektedir. Diğer yandan petrol zengini ülkelerin elde ettikleri geliri, ABD finans kurumlarına yatırmaları da ABD'nin diğer bir kazancıdır. Gelişmekte olan ülkelerin ise bu paralara sahip ABD'li kurumlardan dış açılarını karşılamak için borçlanmaları da ABD'nin bu ülkeleri dolaylı yoldan kontrol etmesine yardımcı olmaktadır. Görüldüğü gibi dünyada petrol ve dolardan oluşan bu eşitsiz yapı, daima ABD lehine gelişmektedir. Bu mekanizmayı aksatacak her ülkeye karşı ABD'nin silahlı saldırma ihtimali vardır. Son Irak savaşı bunu açıkça ortaya koymaktadır. ABD, dünya egemenliğini sekteye uğratacak her gelişmeye şiddetle karşı duymaktadır. Öyle ki, uluslararası hukuk kurallarını çiğneyerek, yeni dünya düzenini yerleştirmeye çalışmaktadır. Kısaca; bireyler ve uluslar, kendi davranışlarına ahlaki ölçütler koyabilirler, ama tarih koyamaz. Uluslararası hukuk sisteminde barışı zorlayacak olan uluslar arası bir güç hala bir ideal olma özelliğini korumaktadır. Son Irak savaşı, petrol ve kar güdüsü ile yapılmaktadır. Binlerce insanın hayatı uğruna, petrol şirketlerinin kazançları garanti altına alınmıştır. Ama şunu unutmamalıyız, insanlar kötülüğü arzuları güçlü olduğu için değil, vicdanları zayıf olduğu için yaparlar. Dünyada oluşan bu tek kutuplu dünya düzeni eşitsizlik, kan, hukuksuzluk, korku ve suskunluk yaratmaktadır. Son olarak şunu belirtmeliyizki; haksızlıklara kaşı gelmeyenler, yalnız haklarını değil, onur ve şereflerinde kaybederler. (Şahin ve Taştekin, 2006).

2.4. ABD'nin Irak Politikası

ABD Irak'ı sadece demokratikleştirmek ve istikrara kavuşturmak değil, aynı zamanda Irak'ta iyi işleyen bir piyasa ekonomisi de kurmak istiyordu. Koalisyon Geçici Yönetimi de bu adımlar attı, yasal düzenlemelere gitti. (Şahin ve Taştekin, 2006).

ABD'nin Irak'ı işgal ettikten sonra, Irak'ı demokratikleştirmek ve sağduyulu sağlam bir ülke yaratma çabası altında aslında petrol kaynaklarına sahip olmak yatıyordu. Yukarıda anlattığımız gibi petrolün ABD, AB ve diğer ülkelerin ihtiyacını karşılamak için Orta Doğu'ya ihtiyaçları vardı. Bunun yanında Irak en kestirme yollardan biri idi. Bunun yanında ABD'de

yaşanan terör olayları da Irak'ın ABD tarafından ipinin çekilmesi sonucunu doğurdu. ABD ise dünyanın ve özellikle Avrupa'nın dikkatini çekmek istemediği için olay bitirdikten sonra ılımlı bir hava yaratmak istiyordu. Bunun için Irak'ta yaşayan halka, haklar özellikle Kürt bölgesine ve Kürtlere haklar, Irak'ı demokratikleştirme durumu, konsey oluşturma gibi şeyleri savaş'ın ve Irak'ın devrilmesinden sonra oluşturacağı durumu vardı. ABD'nin savaş bittikten sonra bu düzenlemelere gideceğini söyleyen şu maddeleri yazalım ve sonuca varalım.

İlk olarak Koalisyon güçlerinin Irak'ı işgalidir ve savaşın sona ermesiyle başlayıp 28 Haziran 2004'te egemenliğin geçici Irak hükümetine teslimiyle sona ermiştir. İkinci aşama Geçici Irak hükümetinin devralmasıyla başlayıp 30 Ocak 2005'te Ulusal Meclis seçimlerinin yapılması ve Irak Geçici Hükmet'in oluşturmaları ile sona ermiştir. (Şahin ve Taştekin, 2006).

3. PROPAGANDA METODU VE BEŞ FİLTRE YÖNTEMİ

Medya siyasete göre genç olmakla birlikte zaman içinde merkeziyetçilikten çok çabuk sıyrılmıştır. Medyanın kendisi ile birleştiği en önemli unsur siyaset olmuştur. Siyasetin ise propagandasını yapabileceği en önemli silahı medya organlarıdır. Medya organları da var olduğu günden bugüne birilerinin yada grupların eşdeyişle siyasilerin veya siyasi iktidarların sesi olmuştur. Ancak bu ses çoğunlukla taraflılığı da beraberinde getirmiştir. İşte bu taraflılık olayını inceleyen modellerden birisi de propaganda modelidir. Şimşek (2012) Medya, Siyaset, İktidar Üçgeninde Medya Gerçeği...

Taraflı haber veren medya kavramı çerçevesinde medyanın çıkar ve haber seçimlerine çeşitli düzeylerde etkisi üzerine yoğunlaşan propaganda modeli daha öncede denildiği üzere Herman ve Chomsky tarafından oluşturulmuştur. Bu iki düşünce adamının propaganda modelini ortaya koymalarındaki ana sebep medyanın devlete ve özel sektör etkinliklerine hükmeden özel çıkarlara destek sağlama işlevini üstlenmiş olmasıdır. Medyanın nelere önem verdiğini neleri ise ihmal ettiğini anlamak ve olayın içyüzünü bütün çıplaklığı ile görebilmek için medyanın bu sınırlar çerçevesinde incelenmesi gerekmektedir. Propaganda modelinin en önemli öğeleri ise;

- Egemen medya şirketlerinin büyüklüğü, yoğunlaşmış mülkiyeti, kar amaçlı oluşu ve sahiplerinin serveti.

- Reklamcılığın medyanın en önemli gelir kaynağı olması.
- Medyanın, iki temel kaynak ve iktidar odağı olan hükümet ile iş çevrelerinden ve bunların mali destek sağlayıp onayladığı uzmanlardan sağladığı bilgileri temel alması.
- Medyayı hizaya sokmak amacıyla kullanılan bir yöntem olan medyaya yönelik tepki üretimi.
- Ulusal bir din ve bir denetleme mekanizması olan anti-komünizm. Şimşek (2012)

Medya, Siyaset, İktidar Üçgeninde Medya Gerçeği...

İşlenmemiş haber malzemeleri basılmaya uygun hale gelinceye kadar bu süzgeçlerden geçmek zorundadır. Adı geçen bu süzgeçler söylemin ve yorumun ilkelerini belirtmektedir. Eşdeyişle neyin öncelikle haber olabileceğini tanımlarlar. Bu maddeler çerçevesinde haberler üzerinde yapılan kısıtlamalar ve denetlemeler öyle güçlü ve sistemin içinde o kadar esaslı bir yere sahiptir ki, haber seçiminde alınacak başka bir kuralı hayal etmek bile çok zordur. Şimşek (2012) Medya, Siyaset, İktidar Üçgeninde Medya Gerçeği...

Birinci maddede bahsedildiği üzere medya kuruluşları üzerinde söz sahibi olan şirketlerin büyüklüğü mal ve nakit sermaye büyüklükleri ülkenin gündemini belirlemede siyasileri etkilemek için son derece önem arz etmektedir. Bununla birlikte medya organları piyasada para kazanmak amacıyla olan sermayedarların etkisi altındadır. Reklamcılığın ve reklam olgusunun medya sektöründeki yaptırım gücü ise yine birinci maddenin yaptırım gücünden az değildir. Reklam verme karşılığında; haber yaptırma isteklerinin bitmediği bir ortamda, yandaş medya kavramının göz ardı edilmesi oldukça zordur. Medya'nın vereceği haberleri elde edeceği haber kaynaklarının tutumları ise yine yandaş medya olgusu ile doğrudan ilintilidir. Medya organları zaman ve para sıkıntısından dolayı birçok haberi güvendiği haber kaynaklarından (resmi ve özel haber kaynakları) almaktadır. Durum böyle oluca da bazı haberlerin kontrolü zorlaşmaktadır.

Bunun bilincinde olan haber kaynakları da kendi lehlerine haber yaptırabilmek için bu açıktan faydalanmaktan geri durmamaktadırlar. Yapılan haberlere gelen tepkiler de bazen medya organlarının çalışanlarını işten çıkarmaya, görüşlerinden taviz vermeye zorlayabilmektedir. Şimşek (2012) Medya, Siyaset, İktidar Üçgeninde Medya Gerçeği...

Örneğin, bir grup hakkında yapılan bir haber sonrasında reklamların kesilmesi, mahkemelik olunması, resmi kurumlardan gelen desteğin kesilmesi gibi olaylar medya organlarının ister istemez yanlı davranması sonucunu (yanlı haber verme) ortaya çıkarabilmektedir. Herman ve Chomsky'nin haberlerle ilgili süzgeç mekanizmasının sonuncu maddesi olan ve yandaş medya kavramının propaganda süreci ile bağdaştırmaya çalışıldığı anti-komünizm düşüncesi, komünizmdeki mülkiyet kavramı ve onların herşey üzerinde olduğu gibi medya üzerindeki baskılarının kaldırılması için ortaya konulmuş bir durum analizidir. Çünkü; belirtmekte fayda vardır ki "Anti-komünizm rüzgarları estirildiğinde, 'komünistlerin yaptığı iddia edilen kötü muameleleri kanıtlayacak ciddi bilgilere gerek duyulmaz ve şarlatanlar güvenilir kaynaklar haline gelirler". Onların verdikleri bilgiler ışığında ortaya çıkan haberlerinde yansız olmasından bahsedilemez. İncelenen bu beş süzgeç medyada yayınlanacak haberlerin belirlenmesi elbette ki bir sınır oluşturmaktadır. Fakat verilen haberler karşı tarafı zor durumda bırakacak nitelikteyse .bu süzgeçlerden fazla incelenmeden geçmekte ve yanlı bir şekilde medyada yer alabilmektedir. Şimşek (2012) Medya, Siyaset, İktidar Üçgeninde Medya Gerçeği...

Dilbilimi alanında gerçekleştirdiği çalışmalarla bilinen Chomsky, küresel medya emperyalizmine karşı ekonomi-politik bir çerçevede yürüttüğü mücadele ile akademisyen kimliğini aktivist kimliğiyle iç içe geçirebilmiş nadir entelektüellerden biridir. Chomsky, insan yaşamının her alanındaki özgürleşme sorunları hakkında ve özellikle de ABD dış politikası üzerinde çok sayıda etkili politik çalışmaya imza attı. 1988 yılında Edward Herman ile birlikte hazırladıkları . (Ogun,2013).

Gerçek anlamda demokrasiden yoksun kapitalist demokrasilerde güç, sermaye ve iktidar ilişkileri toplumsal ve siyasi yaşamın biçimlenmesinde etkilidir. Medya ise bu noktada iktidar, güç ve sermaye sahiplerine hizmet eden bir araçtır. Chomsky, medyanın “karar verici, fikir dönüştürücü ve değer yaratıcı olduğunu” belirtir. Medya, toplumsal denetimin sağlanması, egemen değerlerin ve iktidarın yeniden üretilmesini sağlar. (Ogun,2013).

Medyanın değer yaratıcılığı yönünde ise en etkili araç reklamlar. Reklamlar, değer iletileri yayma aracıdır. Toplumsal cinsiyet, aile ya da namus kavramları reklamlar aracılığıyla kitlelere iletilerek değerlendirilir. Örneğin; deterjan reklamlarında sıklıkla gördüğümüz çamaşır yıkayan ev kadını figürü, kadının toplumsal rolünü tanımlamakta ve ev işlerinin salt kadının görevleri arasında yer aldığı mesajını kitlelere iletmektedir. Öte yandan büyük ve ayrıcalıklı medyalar,

izleyicilerini reklam kuruluşlarına pazarlarlar. Medya müşterileri olan izleyiciler, reklamların da tüketicileridir. (Ogun,2013).

Medyanın karar vericiliği ise editoryal denetimle sağlanıyor. Hangi haberin, nasıl sunulduğuna yönelik bir denetim gerçekleştiren editörler, bu denetim sonucunda kitlelere ulaşan haberin şeklini ve içeriklerini belirliyor. What Makes Mainstream Media Mainstream makalesinde Chomsky, özellikle haber ajanslarının irili ufaklı medyalara “bugün ne ile ilgilenmelisiniz, ne önemlidir” mesajlarını ilettiklerini belirtir. (Ogun,2013).

Kitle medyasının işlevleri arasında eğlendirmek, avutmak, bilgi vermek ve bireyleri toplumların bütününe eklemleyen değerleri, inançları ve davranış kodlarını aşılacak yer alır. Kitle medyası uygulama ve seçimleri gerektiği gibi düşünen insanların orada olmasıyla sürdürülür. Bu taraflı seçimler, içselleştirilmiş ön kavrayışlardan ve personelin mülkiyet yapısı, örgütlenme tarzı, piyasa ve siyasi gücün kısıtlamalarına uygun davranmasından kaynaklanır. Uygulanan sansür bir otosansürdür. (Ogun,2013).

Chomsky ve Herman tarafından ortaya konulan propaganda modeli güç, sermaye, iktidar ve çıkar ilişkilerine odaklanır. Propaganda modelinde beş temel süzgeç yer alır. Bu süzgeçler, hangi haberlerin basılarak kitlelere ulaştırıldığını, haberlerin sunuluş şekillerini ve muhalefetlerin marjinalleştirilmelerini anlamak adına önemli birer analiz araçlarıdır. (Ogun,2013).

- Kitle Medyasının Büyüklüğü, Mülkiyeti ve Kar Yönelimi: Hâkim kitle medyası firmalarının büyüklüğü, tekelleşmiş mülkiyeti, sahibinin serveti ve kar yönelimi.

- İş Yapmak İçin Reklamcılık Ruhsatı: Kitle medyasının temel geçim kaynağı olarak reklamcılık.

- Kitle Medyasının Haber Kaynakları: Medyanın hükümet, iş dünyası ve bu temel kaynakların ve gücün faillerinin finanse ettiği ve onayladığı “uzmanların” sağladığı bilgilere dayanması.

- Tepki Üretimi ve Zorlayıcılar: Medyayı disiplin altına alan bir araç olarak “tepki üretimi”.

- Bir Denetim Mekanizması Olarak Anti Komünizm: Ulusal bir din ve denetim

mekanizması olarak “antikomünizm”. (Ogun,2013).

4. ANALİZ

Amerikan yönetimi, kamuoyunu yönetmede ve savaş politikaları için rıza üretmede, son derece başarılıydı. Ana akım medyada, Amerika'nın savaş politikası için halk desteğinin seferber edilmesinde yardımcı oldu.

1991'deki Körfez Savaşı bir medya propaganda savaşıydı. 2003'te başlayan Irak üzerindeki savaş ise 1991'deki Körfez Savaşı ile aynı niteliklere sahip. İki savaş arasında on iki yıl olmasına rağmen, Amerikan yönetimi bazı özel durumlarda da aynı dezenformasyon taktiklerini sürdürdü.

Amacı, dezenformasyon ve propaganda maskesi altındaki görünür politik içeriğin şifresini çözmek olan medya analizi bize gösterdi ki, Saddam'ın 11 Eylül Saldırıları'yla ilgisi olduğunu iddia edip duran Bush yönetimi dezenformasyon konusunda uzman. Bush'un kendisi bile zaman zaman bu konuda bir kanıt olmadığını itiraf etse de, böyle bir iddianın pek çok Amerikalının aklında inanılmaz bir etki yarattığı yadsınamaz bir gerçek.

Giderek propagandanın enstrümanları haline gelmeye başlayan savaş taraftarı medya, bu tip suçlamaların duyurulmasını sağladı. Fox News, CNN ve MSNBC gibi televizyon kanalları, ABD genelinde 1225 tane istasyonu bulunan Clear Channel radyo şebekesi ve Washington Post,

Wall Street Journal gibi prestij sahibi gazeteler tarafından bu asılsız iddialar tekrarlandı. Fakat şu açık ki, Amerika'daki propaganda, Irak topraklarındaki gerçekleri değiştirmeyecek. (İnceoğlu, 2004).

1991 senesinde çıkan Körfez Savaşını çerçevelendirmede medya çeşitli mekanizmaları kullandı. Bunlardan bazıları şu ara başlıklar altında incelenebilir. (Özkaya, 2002).

- Koalisyon güçlerinin karşısındaki tarafın gösterilmemesi: Liebes'e göre;

Körfez Savaşı bir savaşın karşı taraf gösterilmeden nasıl medyada yer alabileceğinin

klasik bir örneğini teşkil eder. Savaş başlamadan önceki aylarda, televizyon izleyicileri Bağdat'taki yiyecek sıkıntıları, Irak tarafından tutulan Avrupalı rehinelere gibi konular televizyondan izleyebildiler. Ancak savaş başladığı zaman Saddam'ın kötülüğün sembolü olarak temsilinin dışında karşı taraf medyada yer almamaya başladı. Kara savaşı sırasında Irak askerlerinin çölde teslim olması ve hava akımları sırasında Irak askerlerinin sığınağının bombalanması gibi bir iki istisna olay dışında, haftalarca süren savaş boyunca yalnızca yanan petrol kuyuları ve petrole bulanmış kuşlar düşmanın eylemleri olarak medyada yer aldı. (Özkaya, 2002).

Pek çok savaşta, özellikle de savaş sürerken, karşı taraf hakkında bilgi almanın zorluğu bilinir. Ancak bu savaşta kasıtlı olarak karşı tarafı göstermeme eğiliminin olması ihtimali göz ardı edilemeyecek kadar yüksek görünmektedir. İster koalisyon, ister Irak tarafı olsun savaşın sebep olduğu insan ölümlerine ve yaralanmalarına mümkün olduğu kadar az yer verilmesinin belki de bir ölçüde savaşın meşrulaştırılmasında rolü olduğu iddia edilebilir. Savaş sırasında Irak'tan devamlı olarak haberleri ileten Amerikalı Peter Arnett'in az da olsa askerlerin sığınağının bombalanmasına ve bunun sonuçlarına yer vermesinin Amerikan hükümeti ve halk tarafından şiddetli tepki alması bu sonucu bir ölçüde desteklemektedir. Philip Taylor da benzer bir şekilde koalisyonun 'kontrol edilen bir enformasyon ortamı' yaratmasıyla, basitçe neyin enformasyon neyin propaganda olduğunun ayırt edilmesinin imkansızlaştığını iddia etmiştir. Taylor çalışmasında, koalisyonun birleşmiş askeri güçleri tarafından Saddam Hüseyin'in rejimine karşı verilen savaşın kendisi ve medya tarafından gösterilen savaş şeklinde iki savaşın olduğu sonucuna varmıştır. (Özkaya, 2002).

-Şiddet ve acı içeren sahneler yer verilmemesi: Yukarıda da değinildiği gibi, Körfez Savaşında koalisyonun birleşmiş askeri gücünün ve özellikle de Amerika'nın askeri alanda teknolojik üstünlüğüne yer verilse de, bu yok edici teknolojinin insani sonuçları mürrikün olduğunca gösterilmemiş ve sanki bir bilgisayar oyunu oynanıyormuş izlenirni yaraulmışur. Askeri merkezlere verilen zararlardan grafiksel olarak bahsedilmiş ve ölen veya yaralananlara medyada neredeyse hiç yer verilmemiştir. Savaş uzaktan, izleyicilerin sıcak ve güvenli oturma odalarından duygusuz bir şekilde eğer bir bilgisayar oyunu izlenir gibi değilse hit "film"27 izlenir gibi izlenebilmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi, nadiren bir iki olayla ilgili şiddet sahneleri medyada yer aldığıında, savaşın insanları öldürdüğü insanlara haurlatılmış ve ne

liderlerin ne de kamunun bu gerçeği görmek istemedikleri ortaya çıkmıştır.²⁸ David Morrison 1992 tarihinde yaptı. 'Televizyon ve Körfez savaşı' isimli çalışmasında, İngiltere'deki televizyon izleyicilerinin büyük bir çoğunluğunun savaşın kanlı ve şiddet sahnelerini görmek istemediklerini bulmuştur. (Özkaya, 2002).

- Güçlerin eşit olduğu iddiası: Körfez Savaşında Batılı medyanın koalisyon güçlerinin karşısındaki tarafa mümkün olduğu kadar az yer vermesi ve hatta düşmanın kayıplarını olabildiğince az göstermesi, düşmanın gücünün önemsiz olduğu izlenimini yaratmamıştır. Savaş esnasında izleyiciler saklanmaya çalışan Irak askerlerinin yakından çekilen yüzlerini görselerdi, koalisyon güçleri ve Irak arasındaki güç dengesizliğinden etkilenebilirlerdi. Bu şekilde yakın çekimlerin olmaması (ve olduğunda da Saddam'ın yok etmekte olduğu duygusallığı, saflığı ve doğayı temsil eden petrole bulanmış bir kuşun verilmesi) çoğu kez karşı tarafın aslında olduğundan daha fazla tehdit edici gücünün olduğu izlenimini yarattı. Körfez Savaşında bu şekilde güçlerin neredeyse eşit olduğu izlenimi yaratılmış ve 'süper güç' (Amerika Birleşik Devletleri) tarafından askeri güçlerin harekete geçirilmesi meşrulaştırılmıştır. Karşılıklı güçlerin bu şekilde eşitmiş gibi gösterilmesi, denge unsurunu sağlamıştır. (Özkaya, 2002).

Körfez Savaşında bu şekilde bir mekanizmanın kullanıldığı Amerikan yönetiminin savaşı, yeni Hitler (Saddam Hüsseyin) ve onun karşısında müttefik güçlerle birlikte bir İkinci Dünya Savaşı çerçevesine oturtma çabasından bellidir. Dönemin Amerikan başkanı Bush'un çizdiği çerçeveye göre Irak bağımsızlığını hiçe sayarak komşu bir ülkeyi işgal etmiştir. Irak kendi azınlıklarına karşı soykırıma giden faşist Almanya, Saddam yeni Hitler, ve Irak ordusu dünyadaki dördüncü büyük ordudur. Bu yalnızca karşıt ideolojilerin çatışması değil, iyinin kötüyeye karşı verdiği bir savaştır. Zaten Batı uygarlığının ve bölgedeki diğer devletlerin yaşamaya devam edebilmesi ve özgürlüğü için şarttır. Bu çerçevelendirme çabası medya tarafından da benimsenmiştir. Ayrıca Irak'ın kimyasal silah ve biyolojik silahları üzerine savaş bittikten sonra dahi vurgu yapılmasıyla, Saddam'ın ve Irak ordusunun aslında olduğundan daha güçlü olduğu izlenimi yaratılmıştır. Düşmanın gücünün üzerinde savaş bittikten sonra dahi bu şekilde durulmasının, kazanılan 'zaferin' parlaklığına katkıda bulunduğu söylenebilir. (Özkaya, 2002).

- Krizin kişiselleştirilmesi: Körfez Savaşında iki tarafın insanlığına simetrik olmayan bir şekilde yer vermiştir. Toplum içindeki çauşmalar dahi bu yanlılıkla karşı karşıya kalır. Mesela greveiler, Vietnam karşı göstericiler ve kentli isyancılar gibi

popüler olmayan protesto grupları 'resmi söylemin sınırları' içinde ve düzeni bozucu eylemde bulunuyormuş gibi gösterilmişlerdir. Protesto gruplarına medyada az yer verilmesi bu grupların dikkat çekmek için şiddete başvurmalarına sebep olur. Körfez Savaşının medyadaki temsilinde başta Amerika olmak üzere koalisyon tarafıkişileştirilmiştir. Iraklılara mümkün olduğu kadar görüntülerin içinde yer verilmezken,

Amerikalılar her yerdedir. Pilotların görevlerini yerine getirmeden önce ve getirdikten sonra nasıl duyularını belirHiklerini, Suudi Arabistan çölünde görevli koalisyon güçlerinin personelini, çöl ve evleri arasında iletişim kurmaya çalışan ailelerin görüntülerini hepimiz izlemiştir. Savaşta koalisyon tarafı medyada yer alan esas olmakla kalmamış, kişileştirilen ve insancıl yönüne vurgu yapılan tek taraf olmuştur.

Körfez Savaşında kişileştirme sürecinin bir diğer yönü, Amerikan ve Irak liderlerine nasıl yaklaşıldı:ına bakılınca görülebilmektedir. Dönemin Amerika başkanı Bush, savunma bakanlığı sözcüsü ve General Schwartzkopf düzenli olarak açıklama yapmak, bilgi ve güvence vermek amacıyla medyada yer almıştır. Öyle ki savaşın özellikle de üst düzey askeri yetkilisi olan General Schwartzkopf aracılığıyla

kişileştirilmesi, neredeyse savaşın onun savaşı olduğu havasını yaratmış ve Schwartzkopf savaş süresince özellikle de televizyonda hakim karakter haline gelmiştir. Oysa karşı taraftaki tek kişi 'Kuveyt'e tecavüz eden' 'Bağdat'ın kasabı, deli adam' Saddam olmuştur. Bunların yanında, medyanın Körfez Savaşını temsilinde, eleştirel görüşlere yer vermeme eğilimi görülmüştür. Krizin ilk haftalarından sonra, medya savaş karşıtı hareketlere ve eleştirel uluslararası siyaset uzmanlarının görüşlerine yer vermemiştir. Görüşlerine yer verilen kişiler Orta Doğu konusunda uzman oldukları varsayılan ancak Arapların yalnızca güç kullanmaktan anlayan insanlar olduğunu, şiddetin ve gaddarlığın Arap uygarlığının bir parçası olduğunu, İslam'ın hoşgörüsüz, fanatik, ayırmacı, kadının özgürlüğünü kısıtlayan, orta çağa ait bir din olduğunu belirten kişiler olmuştur. Bağlam, çerçeve ve tartışmaların bu fikirlerle sınırlandırılmıştır. Saddam Hüseyin kendi ülkesi içindeki isyanı başvurmak için kimyasal silah kullanırsa Amerika tekrar saldırabileceği uyarısını yapmıştır. Irak'ın kimyasal silahlarının tehlikesi üzerine vurgu yapılması anlamların kurulması açısından önemliydi. Pek çok dünya ülkesinden insan, gazın Dünya Savaşında kullanıldığını ve korkunç olduğunu anımsıyordu. Kimyasal silahlar insanların üzerinde bıraktığı bu etki üzerinde oynayarak, Amerikan hükümeti devamlı olarak Saddam Hüseyin'in kimyasal silah başlıklarının tehdidini vurguladı. Ancak, yönetimin konuyu çerçevelendirmesinde

netliğe kavuşmayan iki noktadan biri neyin bir kimyasal silah olarak tanımlandığıydı. Amerikan ordusu tarafından kimyasal içerikli olduğu halde Irak'ta kullanılan ne yapalım ve petrol bombaları, ordu ve medya tarafından kimyasal silahlar olarak tanımlanmamışlardır. İkinci olarak, kimyasal olan ve kimyasal olmayan silahlar arasında bir ikili karşıtlık yaratılmasıyla, ordu Irak'ın kimyasal silahlarının farklı bir düzeyde tehdit oluşturduğu çerçevesini kurarak bu tehdide karşı Amerika'nın da farklı bir yanıt vermesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu şekilde bir çerçeveleme, dikkatin Amerika'nın savaşta kullandığı kimyasal olmayan ama son derece yıkıcı olan silahlardan başka alanlara kaymasına neden olmuştur. Medya neden bu kimyasal olmayan silahların kimyasal olanlardan daha merhametli olduğu izleniminin yaratıldığı sorusunu sormamıştır. Burada söylenmek istenen, Jensen'ın da belirttiği gibi, tabi ki savaşta kimyasal silahların kullanılmasının ciddi bir endişe yaratmaması gerektiği değildir. Önemli olan nokta, ordunun ve yönetimin tanımları ve çerçeveleri kontrol ederek, söylemi kendi amaçları doğrultusunda yönlendirmeleri ve haber medyasının da hemen hemen hiç bir noktada bu temel tanımları ve çerçeveleri sorgulamamasıdır. (Özkaya, 2002).

4.1. CNN ve Körfez Savaşı

Tv haberlerinin son kırk yıllık genel havasını, Haziran 1989'da Pekin'de öğrencilerin protesto gösterisi, Berlin Duvarı'nın yıkılması, 1989 Kasım'ında Doğu Avrupa'da Komünist sistem'in dağılması, 1991'de Irak'ın Kuveyt'i işgalinden sonra yaşanan Körfez Savaşı SSCB'de Komünizm'in dağılması gibi art arda yaşanan gelişmeler belirlemiştir.

Amerikalıların 1991 kışında tanık oldukları, savaşın aynı anda yaşanılması ve izlenmesi, neredeyse naklen izlenilmesi gibi bir olay ancak televizyonun ne denli önemli olduğunu gösterebilir. TV ekranı, kızları ve oğullarının kaderinin belirlendiği olayı izlemek isteyen insanlar için tam bir mıknaş görevi gördü. Nitekim Ortadoğu'da 541.425 Amerikalı bulunuyordu. Karışıklığın başında Irak lideri Saddam Hüseyin bir günde 10.000 Amerikalının yaralanacağını bildiriyordu. Ancak yanılmıştı. Yaralı Amerikalıların sayısı azdı. Televizyon istasyonlarının Saddam Hüseyin alehtarı kampanyaya hız vermesi sayesinde, Vietnam'da ciddi bir şekilde sarsılan ABD'nin dünyadaki saygınlığı yeniden kazanıldı. (İnceoğlu, 2004, s. 106)

16 Ocak 1991'de Amerikan hava saldırıları başladığında, CNN Bağdat'tan haber gönderen tek uluslararası yayın organıydı. ABC, CBS, NBC gibi üç büyük dev TV şirketi, Shaw- Holliman

ve Arnetten oluşan üçlü grubun yayınlarına, CNN'in rüşvet ödediği için olanak olanak tanıdığını öne sürdüler. Ancak CNN idarecileri bu iddaları yalanlarken, kendlerinin bu ayrıcalığa, daha iyi plan, daha çok çalışma ve azim sayesinde kavuştuklarını iddia ettiler.

Eski gazetecilerden CNN'in başkan yardımcısı Stuart Loory, CNN'in Irak TV'si ile iyi ilişkiler içinde olan tek Amerikan yayın şirketi bizdik. Bir yıl önce, Irak TV'sinin genel müdürünü Atlanta'daki 'Dünya Haber' yapımcıları konferansında biz ağırladık. CNN'in yapımcılarından Robert Furnad, CNN'in derinlikten yoksun olduğu eleştirisini yapanlara 'Biz günde 18 saat haber üretirken, onlar yarım saat yapıyorlar. Beni hayrete düşüren şey, canlı tv yayını yapmasını bilmemeleri'. New York Times'ın dış haberler editörü Bernard Gwertzman 'Herkes gibi CNN'e müteşekkiriz. Gazeteler için bedava haber hizmeti oldu. Büyük miktarda ona güveniyoruz. Günümüzde CNN International (CNN Uluslararası) 138 ülkede 53 milyon izleyici izlerken, bu rakam ABD'de altmış milyon eve ulaşmaktadır. (İnceoğlu, 2004, s. 107)

Pentagon'un basın sözcüsü E. Kelley bir gece müjde vererek, çok bilinen bir uydu televiyonunun Bağdat'ta yayın yaptığının hükümetçe kabul edildiği açıklandı. Ateşkesten sonra bir basın toplantısında konuşan Kelley, 'O dönemde CNN'in Bağdat'tan izlendiğini bildiğim için, söylediklerimin Bağdata ulaşmasını istiyorum' demişti.

Müttefik güçlerin Bağdat'ı bombaladıktan sonra, Saddam yönetimi, Arnett dışında tüm yabancı gazetelerin ülkeyi terk etmesini istemişti. Bağdat yönetimi tüm dünya'ya yayın yapan CNN'i ülke içinde tutarak, Arnett'in Saddam Hüseyin ile çok özel bir röportaj yapılmasına izin verdi. Bağdat'ta rahatça dolaşan Arnett, Irak yönetiminin onayında geçen görüntüler yakaladı. Bunların çok büyük bir kısmı bombalanmış olan sivil hedefler ve yerleşim birimleriydi. Arnett ve ekibi, izleyicilere oradaki koşulları anlatıp durdular. Aksi halde izleyiciler kuşatılmış Bağdat'ta hiçbir şeyi göremeyeceklerdi. Okadar hassas ve heyecanlı bir dönemde bazı Amerikalılar basın özgürlüğü sorununu görmemezlikten gelerek, dönemin en önemli muhabirlerinden biri olan Arnett'i vatan hainliği ile suçlamışlardı. Ordu sivil yerleşimlerdeki hasarlara ilişkin raporlar sunarken. Amerikalı brifing'ciler sürekli askeri hedeflere uğratılan zararları sunuyorlardı. (İnceoğlu, 2004, s. 110-111)

Fakat evlerinde oturan çoğu aşırı heyecanlı olan izleyici, ordu tarafından da desteklendiğini kuşku götürmez haberler dışındaki şeyleri dinlemek ve görmek istemiyordu. Çatışmalar sona erdiğinde ona ilişkin kötü tartışmalarda sona erdi. Bu tartışmalar içinde bir başka konular daha tartışıldı. O'da CNN'in Bağdat'ta habercilik yapma dışında, Irak propagandasına

imkan verebilecek yayınlarda bulunduğu suçlamasıydı. Bu görüşü savunanlar, propaganda'nın ABD'deki kamu görüşünü ve politikalarını güçlendireceğini hiç düşünmüyorlardı. Onların en büyük sıkıntıları, CNN'in Ortadoğu ülkeleri ve dünyanın diğer bölümleri üzerinde yarattığı etkiydi. Savaş o kadar çabuk bitmişti ki, bu durumda olayı yeter derecede değerlendirmek ve yargılamak çok güçtü. CNN yayınları da dahil hiçbir şey Irak aleyhtarı cepheyi zayıflatamamıştı. Düşmanlık, Pentagon ve Beyaz Saray'ın klasik haber yönetmini ortaya çıkaracak denli uzun sürmüştü.

Sansür nedeniyle azalmış da olsa, televizyon haberleri hala ulus savaşları amaçlarına yönelik desteğin canlanmasını sağladı. Ateşkesten sonra, TV haberleri gücünü yeniden kanıtlayarak Bush yönetiminin Kuzey Irak sınırındaki Kürt mültecilere ilişkin politika üretmesini sağladı. Bush'un ilk politikası, Amerikan askerini olabildiğince kısa sürede ülkeye geri getirmek ve böylece harap olmuş Irak'ta ülke içinde yaşananlardan uzak durmaktı. Fakat daha sonra hala iktidarını koruyan Saddam Hüseyin silahını Kürtlere çevirdi ve hergün TV açlıktan, soğuktan olan Kürt çocukları ile ilgili haber ve görüntülere doldu. İzleyiciler bu trajediye dayanamamışlardı. Bush açıkça kürtlere ve diğer muhalif gruplara Saddam'ı devirmeleri çağrısında bulundu. Fakat, Bush onları Saddam'ın ordusundan koruyabilecek hiçbir girişimde bulunmadı. Sonraları Devlet Başkanı politikasını belirledi. Kamunun ruh hali ve İngiliz, Fransız, Türklerin baskısına tepki vererek, askerlerini Kürt mültecilerin korunması ve beslenmesi için Irak'a gönderdi. O kritik dönemde hükümetin TV ekranlarında 'güven verici' görünümü izleyicilere çok aşına gelmişti. (İnceoğlu, 2004, s. 111-112)

Körfez kriziyle birlikte ABD Televizyon şirketlerinin haber ve yorum konusunda karşılaştıkları en büyük sıkıntı, Ortadoğu uzmanlarının yorumcu olarak ekrana getirmesiydi. Çünkü, geceler ve günler boyu görüntülerle birlikte bu yorumcuların anlattıkları ekrana geldi. Savaş ya da Ortadoğu uzmanı olarak ekrana getirilen insanların ortaya çıkardığı bu manzara magazin dünyasının da günlerce baş konusu oldu. Haberlerde bu uzmanların fikirleri ve olayların gelişmelerine düşünceleri doğrultusundaki etkileri hep tartışma konusu oldu.

TV şirketlerince ekrana getirilen uzmanlar, iki sorunu getirdiler. Medyada objektiflik tartışması. Bu tartışmanın da ana kaynağı yorumcu uzmanın kendi düşünce yapısından kaynaklanan birtakım yönlendirici söz ve ifadeleri yoruma katmaları ve ayrıca, olayların genişlemesine kendi beklenti yada arzularına göre yön vermek için iletişim aracını kamuoyunu

yönlendirmede kullanabilme imkanının tanınmış olmasıydı.

Uzman yorumcu diye ekrana gelenlerin çoğu politik, mali bağları ve beklentileri olan kişilerdi. buna bir çarpıcı örnek vermek gerekirse, CBS'in yorumcularından Joseph Sisco'nun 16 Ağustos tarihindeki sözleeri dikkate değer. Sisco bu yorumunda krizin silahlı müdahale yerine, politk çabalarla önlenip önlenemeyeceğini sorusuna şöyle cevap veriyordu, 'Saddam havlıyor, şimdilik ısırmıyor. Ama bu diktatörlere demokrasinin gücünü göstermek gerek'. Aslında Sisco'nun silahlı müdahale yanlısı olmasının ve savaş kışkırtıcılığına varan sözlerinin altında yatan gerçek ise şöyleydi: Sisco, uzun yıllar Patroit füzelerinin üreticisi olan savunma şirketinde çalışmış ve emekli olmuş aynı zamanda burada halen danışman statüsünde ve bir Think Tank şirketinden gelerek, yorum yapıyor. Bu sıralarda Saddam tehlikesine karşılık Patroit üreticisi firmasının da Ortadoğu'da 265 milyon dolarlık bir bağlantısı tamamlanmak üzere. Bu durumda, yorumcunun haberleri yorumlamak amacına mı, yoksa başka amaçlara mı hizmet ettiği, tabi ki tartışma konusudur. (İnceoğlu, 2004, s. 126)

Saddam Hüseyin'in 2 Ağustos 1990 tarihinde Kuveyt'i işgalinden, müttefik güçlerin hava harekatı tarihi olan Ocak 1991 tarihine kadar, Ortadoğu uzmanlarının yazdıkları kitaplar ve bu insanların kimler olduğu itinalı bir şekilde saptandı. CBS Ekim ayı başında Ortadoğu uzmanlarının gazete ve dergilerdeki yazılarının tamamını bu uzmanların isim, adres ve telefon numaralarını bir kitapçık halinde yayımladı. İşin başında uzmanların yorumlar için sadece 7-8 saniyeleri vardı. Bu kısa sürede fikirlerini ve yorumlarını görüntüler eşliğinde aktarıyorlardı. Sekiz aylık kriz döneminde bir TV istasyonunun ortalama 188 uzman görüşü ve yorumu yayıladığı tespit edildi. Bu ortalama rakam 4.5 saniyelik görüntüye bir yorum demektir. Bu yorumcu uzmanlar arasında ise Brookings Enstitüsü ya da Uluslararası Strateji ve Çalışmalar Merkezinden olan uzmanların sayısı sadece %12 iken, diğer büyük çoğunluğu emekli askeri personel ya da eski devlet görevlileri oluşturuyordu. Ayrıca Think Tank'lerde görev yapan kişiler de büyük bir çoğunlukla uzman olarak ekrana çıkarılıyordu. İşte bu Think Tank'ların yorumcuları da silah şirketlerinin ve Pentagon'un temin ettiği fonlarla beslenen kuruluşlardı. Bu yorumcu uzmanlar arasında da tarafsız olunamayacağını kabul edenler vardı. Örneğin Stanford Üniversitesi'nden Joel Beinin, 'Bir Fransız, Portekiz ya da Cezayir krizlerinde uzman olarak nasıl yorum yapar?' diye soruyordu. Uzmanların çoğu Ortadoğu kültürü tarihi ve coğrafyası hakkında ne kadar bilgisiz olduğu da ortaya çıkmıştı. Uzman diye çıkanların da cehaleti ortaya çıktı ve tabi ki buna medya alet olmuş oldu.

Vaktiyle diplomatik görevler gereği Ortadoğu ülkelerinin yöneticileriyle rakip olarak muhattap olmuş birçok kişiyi ekranlarda kamuoyuna objektif yorum yapıyormuş gibi gördük. Örneğin Seth Carus yorumcu uzman olarak TV'lerde boy gösterdi. Carus, ABD İsrail işleri komitesinde 1982-1986 yılları arasında askeri uzman olarak görev yapmıştı. Ayrıca İsrail lobisinde de uzun yıllar çalışmış ve geçimini buradan sağlamıştı.

Müttefik Kuvvetlerin Saddam Hüseyin'e hava harekatı gerçekleştirecekleri 16 Ocak'tan bir gün önce yapılan uzman yorumları ve tahminleri son derece ilginçti. Birçok TV istasyonunun uzman yorumcuları 15 Ocak günü akşama kadar, Saddam Hüseyin'in ne kadar güçlü olduğunu, Arap alemini nasıl bir anda peşine taktığını ve kafasında dünyanın başına bela olmak için daha birçok planın sırada beklediğini söylüyordu. Harekat yapıldıktan sonra da tabi ki en iyi tahminleri ve yorumları yapan uzmanın kim olduğu konusunda bir yarışma gibi seçim yapıldı. Her şey çok çabuk değişiyordu. Bu nedenle uzmanların hiçbir suçu yoktu. (İnceoğlu, 2004, s. 127-128)

Bu uzman furyasında klasik anti-arap anlayışı dışına çıkmayan Amerikan kamuoyuna hiçbirşey verilmedi. Çünkü uzmanların tartışmaları kısır döngü içinde kaldı ve objektiflerden uzak çeşitli etken ve nedenlerle hep tatarflı ve yönlendirmeli oldu. Uzman diyor ekrana gelenlerin çoğu Körfez'deki son yetmiş yıllık tarihi ele alıp meseleyi anlatmak yerine, sadece son yetmiş günü özetleyerek ve ötesini hiç bilmeden ve bilgilendirmeden konuştular. Klasik sağ ve sol kavramlarındaki tartışmaları andırır spekülatif tarafçılıktan öteye objektiflik ve gerçek adına hiçbir şey yapılamadı.

ABD medyasının batı dünyası dışındaki ülkelere bakış açısının ABD hükümeti ya da halkından hiç de farklı olmadığını daha entellektüel seviyelerde yaklaşımı beklenen bu seçkin kurumların çok basit ve bilinçli yada bilinçsiz hareketlerle objektiflikten uzaklaştığı ve hatta basit silah tacirlerinin ya da ABD yönetiminin isteği doğrultusunda yönlendirdikleri görüldü. Bu yönlendirilme tabii ki ABD kamuoyunda yönlendirme şeklinde tezahür etti.

Körfez krizinde ABD ve batılı müttefiklerinin hava harekatıyla sonuçlanan zaman sürecinde böylesine kamuoyunu yönlendiren ABD medyasının asıl görevini yerine getirmesi ve kamuoyu oluşturarak, müdahaleye götürmesi gereken Bosna Hersek krizinde pasif kalması çok anlamlıdır. Çünkü humanizm, insan hakları, demokrasi yada dünya barışı açısından baktığımızda, Bosna Hersek'de yaşananlar Körfez krizinde yaşananlardan kat kat fazla müdahale gerektiren şartları doğurmuştur. Bu konuda ABD Basınındaki uzman fırtınasının bir anda nasıl olup ta dinebildiğine akıl erdirmek zor.

Bu nedenle bütün dünyada kamplaşma tekrar başka mecrada yoğunlaşıyor. Ve Bosna'da petrol ya da başka çıkar bulamayan ABD ve müttefikleri seyretmeye devam ediyorlar. ABD kamuoyunu Bosna için ikna edecek ve yönetimine baskı sağlayacak tek güç de tabii ki ABD medyasıdır. Ancak ikiyüzbin insan katledildi. Falkland'de petrol olduğu için ikiyüzelli sığır çobanının hayatını bahane eden İngilizlerle, Irak'ı bombalayan ABD'nin davranışları birbirinin aynıdır. (İnceoğlu, 2004, s. 128)

4.2. CNN'in Haber Analizi ve Çözümü

CNN haberleri boyunca hep kendi çerçevesinden gösterilmesi sonucu olaylar asla Irak ve Ortadoğu açısından gösterilmedi. Ortaya koyulması gereken şey ise aslında Körfez savaşında bize gösterilenler. Noam Chomsky'nin medya analizi ve filtreleri içinde hepsini diğer bölümlerde açıklamamıza rağmen, analiz kısmından sonra, beş filtreden birini seçip bağlatınaya varmak için çalışmamızı sunacağız. Öncelikle çeşitli kaynaklardan alarak derleyip topladığımız medya analizi kısmını size sunmak istiyorum.

CNN ve medya haberleri nasıl yansıtmış Körfez Savaşlarını, CNN'in bu dünya çapındaki yayın anlayışı öncelikle kendi lehine yani ABD için avantajlı gösterilebilecek bir yayın hamlesi ortaya koymuş. Körfez Savaşındaki koalisyon grubu'nun dışında asla başka tür haberlere yer verilmemişti. CNN yayınlarında sadece kötü olarak gösterilen bir Irak başkanı Saddam Hüseyin yer alıyordu. Çıkan bu petrol savaşında petrolü hiç öneme sahip olmaması gibi bir yayın süreci vardı. Halbuki yaşananların ve savaşın çıkmasındaki en önemli unsurlardan birisi petroldü. Petrol adına bize yansıtılan sadece üstü kapalı ve asla ABD hükümetine ve devletine zarar vermeyen haberler yer almaktaydı. CNN'in yanlı tutumu sadece ABD askerlerinin ailelerini izleyerek onlar hakkında yorumlar ve gelişmeler sunuyordu. Sanki karşı tarafta o kadar ölen kişiye rağmen onların aileleri ve yaşamları hiçe sayılıyor bunu yansıtanların en başında haber kanalı olarak CNN başı çekiyordu.

Körfez savaşı sırasında ve CNN yayınlarında bize şöyle bir özet geçiliyordu. Koalisyon güçleri ve karşı taraf olan Irak canlı yayında birbirine füze ve ateşler açılıyor ama tamamen bir simülasyon şeklinde yani CNN'in bize yansıttığı savaş gerçektir ama savaş gibi olan fakat gerçeklikten uzaklaşan bir adeta simülasyon modu ortaya çıkmaktaydı.

Yayınlarda gösterilen sadece füze görüntüleri var. Kan ,dehşet ve insan ölümü sanki hiç yokmuş gibi gösteriliyor ve bununla beraber gerçekten uzaklaşıyor ve tabi ABD kendi

yaptıklarını bir anlamda CNN'i temizleyici ve tek yayın olarak ortaya çıkartıyor ve çoğu şeyi dünya nezdinde bu şekilde kapatmayı başarıyordu.

CNN'in rol aldığı durumu açıklamak gerekirse; yukarıda ve tez'de belirttiğimiz gibi, bu bilgilerin, gerek CNN web sitesi ve kaynaklar doğrultusunda taraflı yayın yaptığını savunabiliriz.

Herşeyi kendi lehine çeviren yayınlar sonrası aslında gösterilmek istenen, ABD çıkar ve hesapları doğrultusunda hareket etmiş ve kesinlikle tek yanlı düşünmüş ve davranmıştır. Irak cephesinde sanki insanlar hiç ölmüyor ve onların başına gelenler aileleri hiçe sayılarak yayın bile yapmıyorlardı. Sadece Amerikan askerleri propagandası yapıyor, ölenleri gösteriyor aslında CNN'de tek cepheden savaşıyordu. Kendi lehine haberler yapan CNN yansıtmakta olduğu haberleri ABD bakanlarının cephesinden ve ağzında anlattırmakta ve dünya nezdinde de kabul görmesini sağlıyordu. Gerçekten bilgi ve gelişmişlik yönünde üst düzey insanların yayını yapıyor veya konuşturarak kaynağa güvenilirlik sağlıyor bunun yanında aslında insanların ne tarafta ve nasıl duracağını söylemek istiyordu.

Sonuç olarak bakılırsa, tezin bu kısmında CNN konusunda yukarıda verdiklerimizin ışığında CNN'in taraflı yayın yaptığını söyleyebilir ve tez olarak ortaya atabiliriz.

4.2.1. Körfez Savaşının Yansımaları (Gulf War Reflections)

Haber'de Körfez Savaşı sırasında Irak'ta patlatılan çok şiddetli bir bomba'nın haberi yapılmaktadır. Haberde, bir binaya saldırı yapılıyor. İçeride çocuklar olduğundan bahsediliyor. Buna rağmen saldırı yapıldığını ve acımasızlığın en yüksek safhada olduğundan bahsediliyor.

Iraklı bir askere soruluyor; şehirdeki askerin ne yaptığını, Askerlerin amaçlarının ne olduğunu soruluyor. Askerin cevabı ise herhengi bir amacının olmadığını söylüyor.

Binaya bir bomba atıldı. Alışveriş merkezi gibi bir yer olduğundan bahsediliyor haberde. İnsanlar alışveriş yaparken ve birşeyler satın alırken, çok güçlü bir patlama ve bombanın çok güçlü etkisi olduğundan bahsediliyor. Bu saldırı, Körfez savaşı sırasında yapılmış olan en büyük saldırılardan biri olduğu, CNN tarafından haberde üstüne basılarak vurgulanıyor.

Kamera çekimi açısından haberi değerlendirirsek; Saddam at üstünde direkt profilden çekilmiş. CNN tarafından başta gösterilen bu görüntüde, Saddam neden bir arabada görüntülenmedi. Bu azgelişmişliğin bir göstergesi olarak haberi yansıtmaya çabası olabilir. Işık ise,

CNN'in kullandığı kamera ve harabe bir yapıyı göstererek, Irak'ın ve Irak halkı'nın o anda nasıl gösterildiğinin yansımasıdır.

Haberde ise; Çarşafli olan ve Irak halkında yaşayan kadınları göstererek, Irak halkının, cehaletin tarafında olan ve asla gelişememiş bir ülke olduğu haberde gösterilmeye çalışılmıştır. CNN tarafından yapılan röportajlarda, seçilen kişilerinde özellikle bunu destekleyici insanlar olması habere yansımaktadır. Bombalanan ve harabe olan binanın dışında, CNN görüntüleri, bina ve altyapı açısından hep kötü manzaraların çekimini yapmıştır.

Yıkık bir binanın önünde çekim yapan muhabir, sanki bu patlamayı yapanın ABD tarafı değilmiş gibi yansıtmaya çalışmaktadır. CNN'in yayın sırasındaki politikası, bu patlamaya sebebiyet verenin ABD tarafı değil, Irak tarafıdır demesi olayı nasıl örtbas etmeye çalıştığının göstergesidir.

Haber'de stüdyolarda yapılmış yayınlarda, çok sakın bir dil kullanılmış sanki hiçbirşey yaşanmamış gibi olayın üstünü kapatıcı bir politika izlemişlerdir. Aslında hiç savaştan bahsedilmemiş, sanki ufak çaplı bir patlamadan oluşan bu haber, kendi konuşmacılar tarafından çok normal karşılanmaya çalışılıyor. Savaşın içinde yaşanan bu patlama olayları o kadar ölünün olmasına rağmen, savaştan ve ABD'den yozlaşmış bir haber olarak yansıtılmaya çalışılıyor.

Haber'in başında Irak lideri Saddam Hüseyin'i yakın çekimden göstererek, aslında bir görüntü hilesine başvuran CNN, sanki suçlu olan Irak lideri gibi göstermeye çalışmıştır. Haber sırasında, alt sınıf tabakasından insanlar seçilerek bize ne için analiz yaptırılmaya çalışıldığı, açık bir şekilde ortadadır.

4.2.2. Çöl Fırtınasından Evine Dönen Askerler (Troops Come Home From Desert Storm)

Haber'de Çöl Fırtınasından dönen askerlerden bahsedilmemektedir. 48 saat önce yüz tane asker uçaktan indi ve ailemizle olmaktan çok mutluyuz denilmektedir haberde. Askerlerin hepsini çölden eve getirmek için, büyük bir organizasyon içine girdik. Savaşığımız alan çok kalabalıktı denilmektedir haberde.

General açıklama yapmaktadır, uçak indikten sonra 'Birkaç şey söylemek istiyorum. Birincisi, ABD halkına destekleri için çok teşekkür ediyorum. Geçmiş yedi ay boyunca destekleriniz için ne kadar minnettar olduğumuzu söyleyemem. Başbakan'a teşekkür etmem gerekiyor. Dualarınız için minnettarım. Bizimle ilgileri için başkan Bush'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Bu operasyonun bitişine kadar yaptıkları şeyler için Başbakanımıza çok teşekkür ederim' denilmektedir.

Kamera açıları açısından, aslında büyük bir zafer gibi gösterilen, ve eve dönen ABD askerlerinin uçaktan inişi gösterilmiş. Sanki savaşın suçlusu kendileri değilmiş ve bir zafer kazanmış, suçsuz bir ABD hükümeti ve askerleri var. Akşam çekimiyle yapılmış ve görüntülerde tertemiz bir ABD halkı ve askerleri var. Halbuki savaş çıkartan ve tam suçlu olan ABD tarafıdır.

Işık açısından, gece çekimi ve ışık az, sanki Vietnam'ın kokusu var. ABD'nin kazanamadığı savaşların acısını çıkartırcasına bir zafer kazanmış görüntüsü gözüküyor ışıktaki. Eski bir filtre kullanılmış.

ABD bayrağına yakın çekim kamera, kendi ülke bayraklarına birkaç saniye çekim yapılmış. Kendi ülke bayraklarını çekerek adeta bir gövde gösterisi, CNN tarafından ABD halkına ve yaşamına.

Sanki savaş kendilerini savaşın sorumlusu değilmiş gibi, Irak'ta yaşananlar ve oradaki

ailelerin yaşamı hiçe sayılarak, Aileleri ile buluşma sahneleri çekilmiş demogojik bir hava estirilmiş CNN tarafından. ABD askerleri ve aileleri masum ve masum bir buluşma gibi lanse edilmiş bu buluşma. Yedi ay boyunca savaşın sonuçlanması ve ABD bayrakları sallayan halk gösterilmiş haberde. ABD askerleri ve başkana teşekkür, CNN bize asıl suçlu olan ve katliam yapan askerleri nasıl göstermiş suçsuz ve masum görüntü. Zafer kazanmak için masum olmak gerekir. Zafer haklı olduğun bir savaş sorası kutlanır halbuki burada tam tersi bir durum var. Vietnam ve Kore'nin acıları çıkartılmış.

Kameralar tarafından zumlanarak bir görüntü, ABD askerlerinin ve halkının ellerinde bayraklar var. Bayraklara yakın çekim yapılmış.

Resim 2 Çöl Fırtınasından Evine Dönen Askerler (Troops Come Home From Desert Storm)

4.2.3. Çöl Fırtınasını Hatırlama (Remembering Desert Storm)

Haber'de çöl savaşı gösterilmektedir. Muhabir ile telefon bağlantısı ve anlatılıyor. Birsürü havai fişek atıldı ve gökyüzünü ışıklar kapladı. Çok fazla ses var. Birsürü yangın vardı. Bunlarda bazı zararlara yol açacak. Oradaki savaşın içerisinde yaşadıkları, hayatta kalmak ve güvende

olmak.

Muhabir Nice Robertson anlatıyor; Mühendistim bir şekilde telefonla iletişim kurma işlemini sağlıyordum bölgede. Uydu ile telefon bağlantısı ayarlıyordum. Gazetecilikle ilgili çok fazla şey öğrendim. Oradaki zamanlar benim için çok kıymetliydi. En önemli görevin, güvende olmak nedeni ise güvende olduğun sürece işini iyi yapabilirsin. Ama birkaç kişiden öğrendiğim kadarıyla bomba atıldığı ve olay çıktığı zaman orayı görüp ,ona göre rapor hazırlayıp göndermem gerekiyor. Başka gazetecilerin tecrübeleri bana çok şey öğretti. İnanması zor ama Irak'ta, savaşın içinde olduğum bu dönemi asla unutmayacağım. Ben şimdi Ortadoğu'ya baktığım zaman, geçmişten günümüze çok fazla insanın öldüğünü gördüm. İran - Irak savaşında da çok fazla insanın kaybolduğunu, öldüğünü biliyorum. Bu çok üzücü, çok fazla insanın ölmesi ve kaybolması.

Kamera, çekim sadece havadan yapılan saldırıları göstermekte ve gece çekimi yapılmaktadır. Hava saldırılarını, insanların ölümünü, bomba saldırılarını, harap olan binaları asla göstermemektedir. Çekim, karanlık, belirsiz bir görüntüden ibarettir.

Işık, karanlık bir ortamda ABD muhabirlerinin ekranda fotoğraflarının gösterilişi ile masum bir bilgisayar oyunu gibi,savaşı değil de gerçeği yansıtmayan görüntülerden oluşuyor heber CNN tarafından gösteriliyor.

Görüntünün başlangıcında, sanki bombalardan kaçan bir muhabirin sesi kullanılmış. Halbuki görüntü hiç bu kadar masum kalmamıştı. Diğer resmi çıkan CNN muhabirlerinin gayet normal birşey yaşıyormuş gibi tiz bir sesle olayları anlatışı var. Sanki savaşta hiçbir yaşanmadı, kan akıtılmadı, binalar yerlebir edilmedi. insanlar ölmedi gibi bir görüntü, dehşet verici görüntülerden uzak. Sadece, CNN tarafından havada atılan bombaların görüntüsü ve tamamen kansız bir savaş gibi gösterimi. Yakınlaştırılmış ve aldatılmış bir gösterim olarak bize sunuluyor.

Yaşananlar bir savaşı mı? Yoksa tamamen bir Simülasyon mu? Gerçeği yansıtan fakat gerçekle ilişkisi olmayan gibi gösterilen bir savaş örneği.

Çeşitli programlar ve yayınlar. Gösterilen Irak halkı bu karelerde savaş ile ilgisi yok, yaşadıklarını hiç yaşamamış, kışkırtan tarafın Irak halkı olduğu gösterilmeye çalışılıyor CNN tarafından. İnsanlar protesto yapıyormuş ve tamamen savaş değil de demokratik bir yaşam varmış

gibi gösteriliyor Irakta.

Resim 3 Çöl Fırtınasını Hatırlama (Remembering Desert Storm)

4.2.4.Körfez Savaşı Başlıyor (Gulf War Begins)

Haber'de savaş'ın nasıl başladığı ön hazırlıklar ve haberler yer almaktadır. Muhabirler Körfez Savaşı sırasında ve başlangıcında neler yaşandığını CNN canlı yayınından bize aktarıyor. Savaş uçakları yanıyor. Kesin olan birşey, gerçek şu ki uçaklar bomba bırakmış, bir sürü yangın var. Bu durum başka bir saldırı olacağının göstergesi ama tabi teoride gerçekleşebilir. Bazı yerlerde çok büyük yangınlar var. Bazı yangınlar sarı ışık saçıyor, bazıları kırmızı. Şu an bile bomba seslerini duyabiliyorum.

Haber'de Beyaz Saray'dan canlı açıklama yapılıyor; Irak'a yapılan savaş başladı, açıklaması yapılıyor. Operasyon'un adını Desert Storm yani Çöl Fırtınası koyduk diye başlangıç yayını yapılıyor. CNN tarafından. Körfez Savaşı Akşam yedide başlamıştır. Başka operasyonlar yapıldığında, size açıklamalarda bulunucam ve raporlarımı sunacağım.

Kamera ve görüntü açısından; Irak haritası gösterilerek, Muhabirler savaşın başlamasına az kaldı ve gerginlik derecesini anlatan bir sesle CNN'de yayın yapmaktadırlar. Arka tarafta yürüyen tank sesleri, uçak sesleri var iken görüntü açısından sanki savaş başlamayacak, gerginlikten uzak CNN görüntüsü haberde yer almıştır.

Beyaz Saray'a tekrar bağlantı ve açıklama yapması bekleniyor başkan'nın savaşı bir de

onun ağızından almak için. Sekreter açıklama yapıyor, tamamen üzüntülü bir ses kullanarak, savaş'ın başlaması kendi lehlerine değilmiş gibi.

Işık olarak, renkli ve görüntülü ışık seçimi kullanılmış. Savaşın başlamasından uzak ve o görüntüde değil. İletişim kopukluğundan bahsediliyor. Ama anlatılmak istenen iletişim kopukluğu bile olsa biz CNN tarafından bu haberi size taşıyız mesajı veriliyor. Sunucu'nun surat ifadesi, bize ne zaman ihtiyacınız olursa biz oradayız mesajı var haberde.

Kameranin sekreteri yakın çekim yaparak , White House yazısına yakın çekim ve birkaç saniye gösterimi var haberde. Sekreter'den açıklama, tamamen kendi menfaatlerine uygun bir savaş, ama asıl alt mesaj biz bu savaşa mecbur edildik mesajıdır.

Resim 4 Körfez Savaşı Başlıyor (Gulf War Begins)

4.2.5. Körfez Savaşı Sergileniyor (Gulf War Anniversary Exhibit)

Haber'de toplantı odasından bahsedilmiş. Yirminci yıldönümü kutlanan oda, Birinci Körfez savaşı sırasında savaşla ilgili kararların alındığı bir odadır. Savaş sırasında yaşanan olayları, gazi ve şehitlerin malzemelerinin sergilendiği bu oda ziyaretçilerde açıldığı, CNN haberinde duyuruluyor. Savaşla ilgili tartışmalarında yapıldığı bu odadan haberde konu alınıyor.

Emperyalizm tadı var haberde, ABD bayrakları perspektiften çekilmiş. Müzenin adına birkaç saniye yakından çekim yapılmış. Görüntü olarak savaşın yapıldığı yıllardan görüntüler haberde yer almaktadır. Gelecek ve geçmiş ayırt edilecek bir görüntüde. O zamanki liderleri anlatan ve ikonlaştırılan iş yaptıklarını gösteren çapraz bir çekim yakın yüz ifadesinde gösterilmiştir.

Haberde savaş yıllarına dönülmüş ve o zaman savaşan askerlerle röportajlar yapılmış. Müzedeki resimler sanki bir zafer kazanılmışçasına CNN tarafından gösterilmiş. O dönemin başkanı Bush, büyük bir savaş kazanmışçasına anlatılıyor haberde. Övücü bir anlatım resimlerle süslenmiş.

Şu söylenebilir ki haberde, aslında pazara sunum şeklidir bu, ABD kapitalist sistem yaşanan olaylardan sonra, yüksekte yani revaçta olanı bir şekilde pazara sunmayı başarmıştır. Örnek vermek gerekirse; stresi günümüze ve gündemimize sokar. Bunun yanında gazeteler ve medya şunu yazar 'stres öldürür' ve korkutma politikası ile sistemin içerisinde çıkarmaz medya ve hemen arkasından bir ürün ortaya atar. Stres topu ve bu durumun içerisinde ürün tüketilerek, kapitalist sistem yani çark yürütülmektedir. İşte yapılan şey tipik ABD medyasının yaşanan süreç sonrası haberdeki oda meselesi buna benzetilebilir. Savaş oldu ve sonucunda bir müze oluşturuldu. Bu müze halka açıldı. Aslında olan şey, revaçta olan sonrası, medya, halk ve pazar üçgenine olayı sunmaktır.

Resim 5 Körfez Savaşı Sergileniyor (Gulf War Anniversary Exhibit)

4.2.6. Ted Turner'ın Favori CNN Hatırası (Ted Turner's Favorite CNN Memory)

Haber'de Ted Turner'ın CNN'de bir programa katıldığı ve anlatımlarından bahsediyor. Körfez savaşı ile ilgili en iyi hatırladığım, oradaki muhabirler'in görüntüsü farklı kanallar, farklı insanlar Körfez savaşı içerisinde görevlendirilmişlerdi. O zaman ABD'de herkes savaştan basediyordu çünkü bu gerçek bir savaştı. Onların yani muhabirlerin hepsi gönüllü olarak orada çalıştılar. Şöyle örneklemekte, bir keresinde muhabirlerin hepsine, orası çok tehlikeli ve savaşın içindesiniz lütfen ülkenize dönün demesine rağmen hepsi 'Biz burada kalmak istiyoruz ve görevimizi sonlandırmak için elimizden geleni yapmak için savaşacağız' demeleri Ted Turner'ın en güzel yaşadığı şey olarak hafızasına kazınmış. CNN'in mesajı biz işimize bağlı, işimizi yapmak için herşeyi göze alan bir ülkenin çalışanlarıyız mesajı verilmek istenmiştir CNN tarafından.

Kamera açısından stüdyoda çekilmiş ve asıl patron olan Ted Turner tek taraflı bir kameradan çekilmiş ve program boyunca yakın çekim yüz ifadesi vardır kameralarda. Kimi zaman çapradan çekim alan kamera açısı, kendinden emin ve gerçekten ABD halkı için kazanılmış bir zafer gibi gösterilen bu savaşın, aslında bir zafer olmadığını söylemekteyiz.

CNN'in bu yayın sırasında ne kadar başarılı olduğunu bize mesaj olarak verilmeye çalışılmıştır. CNN'in hangi yayınıdır, başarılı olan diye sorulduğunda Ted Turner'a Hiç şüphesiz 1.Körfez Savaşıdır cevabını vermektedir.

Gündüz ışığı ve gece çekimi yapılmış, muhabirlerin suratları gösterilerek sanki zafer kahramanlarıymış gibi tanıtılmaya çalışılıyor. Ted Turner'ın anlatımıyla muhabirlerinin ve CNN çalışanlarının hikayeleri kahramanlık hikayeleri gibi bize sunulmuştur.

Biz ne olursa olsun, tehlike içinde bile dünyaya haber ulaştırmak için görevimizin başındayız mesajını vermekte, adeta ABD ve CNN'in gövde gösterisini yapmaktadır CNN'in bu programında Ted Turner.

CNN'in dünya medyasına; Biz ABD'yiz ve CNN'iz, hangi zorlukta olursa olsun biz bu yayını yaptık ve asla geri çekilmeyi ve dönmeyi düşünmedik mesajını herkese vermek istemişlerdir.

Resim 6
Memory)

Ted Turner'ın Favori CNN Hatırası (Ted Turner's Favorite CNN

4.2.7. Savaş Tutsakları Yeni bir Savaşta (Prisoners of War Fighting New Battle)

Haber'de, ABD'li bir kızı 32 gün boyunca haber alamıyor. ABD hükümeti tarafından 32 gün sonra bulunan kız, ilk habercilik yayını tarafından CNN'de canlı yayına çıkıyor. Biz insanımıza sahip çıkarız ve CNN'de en büyük yayıncılık başarısı olarak bu kızla olan yayını gerçekleştirir mesajı verilmiştir CNN tarafından. Sağlıklı ve güvende olduğu anlaşılıyor kayıp kız bulunduktan sonra. Bu kız CNN'in kendisini başarılı göstermek isteyen yayın politikasından sonra, yirmi yıl içinde göğüs kanserine yakalanıyor ve sonucunda tekrar biz CNN olarak buluruz mesajı ile CNN'e tekrar çıkıyor. Göğüs kanserine yakalanan kız, bu hastalıkla savaş içerisine giriyor.

Kamera açısında eskiye dönüş eski bir çekim. Helikopter ve savaş arabaları gösteriliyor. Savaşı anlatan ve eskide kalmış bir kamera çekimi. Çöllerde çekim kamera açısı sırası ile o dönem ABD askerlerinin nasıl orada zorluklar altında savaştığını gösterirmiş gibi flu bir çekim ve ABD askerlerine tepeden çekim.

Sadece kendi insanları zorluk ve ölüm gibi durumlarda kalmış, sanki Irak halkı hiç zorluk çekmemiş ve ölüm yaşamamış gibi gösterilmeye çalışılan haberler. Sadece kendileri açısından

yapılan, gösterilen bir tek taraflı fantazy haberler.

Üzüntülü olan bir muhabir, kadının şimdiki hali ile röportaj yapmaktadır. Kadına sorular sorulmuş ve demogojik bir haber ve duygu sömürsü yüksek noktada haberde. Çünkü yapılanlar sadece ABD halkına ve askerine yapılmış gibi gösterilmekte CNN tarafından.

CNN'de yayınlanan haberde; kadının ailesi ile buluşması ve buluşma sonrası ailesi ile kadının mutluluğu haber içerisinde gösterilmiş. Tipik bir CNN görüntüsü ve ABD medyası. ABD halkı ve askerleri, insanı suçsuzdur tek suçlu vardır oda Irak halkı ve hükümetidir mesajı verilmeye çalışılmıştır.

Savaş sırasında çok acı çektim ve işkence edildim havasında geçen muhabirle konuşma sonrasında kadını bulan askerlere ödülleri verilmesi 'Bizim askerlerimiz mesajı' ödülleri alırken askerler yakın çekim ve surat ifadelerinin birebir verilmesi.

Resim 7 Savaş Tutsakları Yeni bir Savaşta (Prisoners of War Fighting New Battle)

4.2.8. Körfez Savaşı Gazisi Şimdi Basketbol Oyuncusu (Gulf War Vet Now College Hoops Player)

Haber'de Körfez savaşı gazisi bir adam'ın, kolle'iden sonra savaşa katılmış ve hayat hikayesini konu alan bir haber işlenmiş CNN tarafından. Saavaştan sonra tekrar kolleje ve basketbola geri dönmüş. Hocası tarafından çok beğenilen, iyi bir şütör olduğu söyleniyor. Takım

arkadaşları ile yapılan röportajlarda, antremana ilk çıkan ve herkesten önce gelenin bu adam olduğu söyleniyor. İşine disiplinli bir kişi olarak değerlendiriliyor. Bu kişiyle yapılan röportajlarda, bu üniforma ve ekibin parçası olduğum için çok mutlu olduğumu söylüyor.

Kamera açısından bakıldığında, görüntüler basketbol oyunu ile başlamış. Çeşitli yerlerden top atarken çekilmiş, kolej salonunda ve daha sonra haberde savaş yıllarına ait gençlik fotoğrafı görüntülenmiş. Aydınlık bir ortamda çekilmiş ve tekrar eski yaşamına ve düze çıkmış bir adam'ın hayat hikayesini anlatmaktadır haberde.

CNN tarafından, tekrar hayata dönen bir ABD insanı imajı çizilmiş. Bizim insanımız her türlü zorluğun üstesinden gelerek tekrar bu yaşam içerisindeki yerini alır haber mesajı olarak sunulmuştur. Özgürlüğe kavuşmuş ve kendi ülkesinde başarıya ulaşmış bir insan imajı çizilmiştir. ABD insanı'nın başarısının parçası olması kaçınılmaz bir gerçek mesajı verilmiştir haberde.

Başarılı bir basketbolcu derken; kişiyi ikonlaştırıp nasıl insan yukarı çıkaracağını bilen bir ABD medyası ve halkı söylemi gerçekleştirmiştir.

Zorluk çeken eski bir ABD askeri nasıl hayatını inşaa etmeyi başarmış, asıl CNN tarafından verilen alt mesajdır. Görüntü açısından hep atılan basketler çekilmiş ve görüntülenmiş. Sonunda basketbolcuları çekerken aslında CNN bir zaferi anlatırcasına, maç sonrası, kazanılan bir maç ve sonucunda basketbolcuların ellerini havaya kaldırarak zafer kazanması kutlamaları bazı şeyleri medya yoluyla anlatmanın başka bir örneği. Hayata dönmüş ve ülkesinde mutlu imajı CNN tarafından asıl anlatılmak istenendir.

Resim 8

Körfez Savaşı Gazisi Şimdi Basketbol Oyuncusu (Gulf War Vet Now College Hoops Player)

4.2.9. Körfez Ülkelerinde Suriye İştahı (Gulfs Appetite For Against Syria)

Haber'de Suriye'nin ve Körfez Savaşı sırasındaki Ortadoğu'daki durum anlatılıyor. Amerika'da yaşayan Ortadoğulu insanları, Ortadoğu'nun güvenliğinin Körfez savaşı sırasındaki durumu açısından değerlendiriliyor. ABD'de yaşayan Suriye ve Ortadoğulu'lar kendi insanlarının hayatında şüphe ve korku ile bahsediliyorlar haberde. Ortadoğu'yu bir bütün olarak görüp, Suriye Ortadoğu'nun merkezi olup büyük topraklara ve güce sahip olduğunu haberde konu alıyor. Körfez savaşı sırasında bunun su yüzüne çıktığı söyleniyor.

Kamera açısından ve arap müzikleri çalınarak, kapalı kadınlara çekim yapılarak arap kültürü ve Ortadoğudaki yaşamı bize o şekilde yansıtılmaya çalışılıyor. İranlı kadınlar ve modern olan ABD'de bir restaurant ve modern yaşayan kadınlar ayrı ayrı çekime alınmıştır. Karşılaştırma yapılarak anlatılmaya çalışılmış aradaki fark. Bu görüntüler ve bu çekim batı'nın doğu algısını anlatmaktadır.

Işık yeni çekim ve ışık çok net. Arap kültüründe kadın erkek ilişkisi ve tam tersi olan Avrupa ve ABD'de kadın erkek ilişkisi işlenmiş CNN haberin'de. Çok lüks bir restaurant ve yemeklerin çeşitliliği aslında lüks yaşantısının bir göstergesi ABD toplumunun yandan ilerleyen bir görüntüsü ve konuşmanın akıcı bir şekilde sürmesi.

Ortadoğuda insanlar ölüyor. Planın içine haberde Suriye ve Ortadoğudaki diğer ülkeleri sokmak, haberin asıl amacı taraf toplamak ve topu asıl suçsuz olan Irak tarafına atmak. Ortadoğudan insanlarla röportajlar yapıp Ortadoğuda bir güvensizliğin oluştuğunun haberini yapmak. CNN tarafından bu haberde asıl verilmek istenen şey budur.

Asıl başlangıç sebebi Irak ve Ortadoğu'nun güvenliğinden şüpheliyiz mesajı ne kadar gerçekçi, taraf toplamak ve suçsuzluğunu kabul ettirmek ve suçu karşı tarafa atmak, haberin ana temasıdır.

Resim 9 Körfez Ülkelerinde Suriye İştahı (Gulfs Appetite For Against Syria)

4.2.10. Körfez Savaşında Kaybolan Pilot Bulundu (Gulf War Pilot's Remains Found)

Haber'de 18 yıl önce körfez savaşı sırasında, uçağı vurularak düşmüş bir adamın tekrar bulunması ve CNN tarafından bir anda yayın yapılmasını konu alıyor. 18 yıl önce kimliği saptanan pilot Irak'ta kalmış ve bulununca CNN'e konu olmuş. Irak'ta yaşadığını tespit etmişler. Orada yaşarken ne olduğu bilinmezcesine ABD hükümeti tarafından bulunmuş ve ülkesine geri getirilmiş. 1. Körfez Savaşı sırasında devlet o dönemde açıklama yapmış bir uçağın düşmesi sonucu bir askerimiz kaybolmuştur diye.

CNN olağanüstü bir olay olarak değerlendiriyor. Verilen mesaj olağanüstü olaylar bizim ülkemizde gerçekleşir, bizde CNN olarak bütün dünya'ya ilk olarak haber yaparız. Olağanüstü ve mucizevi şeyler gerçekleşen bir ülkemiz, bunları yaratan ve haber eden bir medyamız var, verilmek istenen tipik ABD kültüründeki mesaj bundan ibarettir.

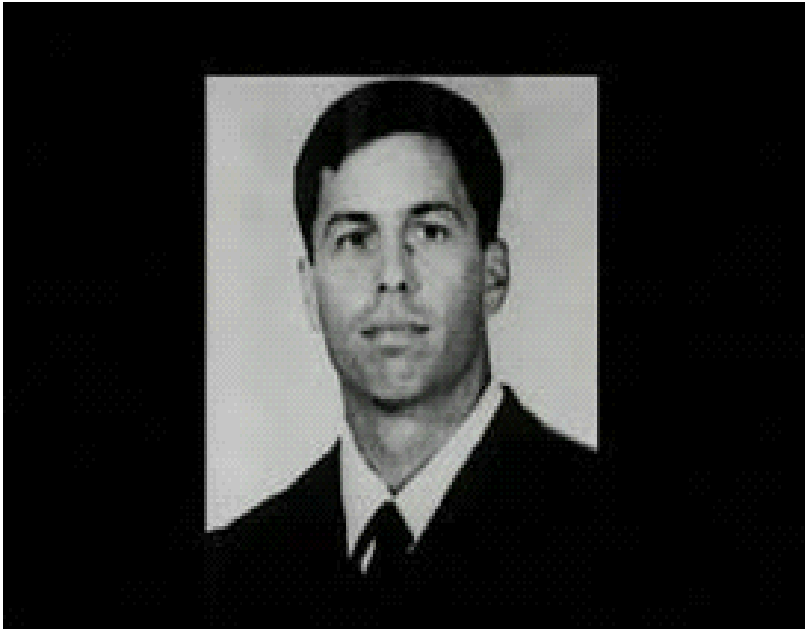
ABD hükümetinden bir açıklama, 'Ne pahasına olursa olsun biz onu geri getireceğiz'. verilen mesaj ABD insanına her ne şartta olursa olsun sahip çıkar ve ona el uzatır mesajı haberde CNN tarafından verilmeye çalışılmış. ABD'nin kendi halkına ve diğer halklara özellikle Irak halkına verdiği değer ve çelişkili tavrı. Yapılan haber sırasında, ABD medyasının çok sık kullandığı kişiyi ailesi ile buluşturup görüntü ve haberin içine yerleştirmek. Tabiki tipik mutlu

ABD ailesi görüntüsü ve tablosu çizmek. CNN'inde bu tabloyu gerçekleştirmesi tabiki.

Güven mesajı işlenmiştir, haber'de ve olay'da. Her ne pahasına olursa olsun ABD hükümeti insanına sahip çıkar ve o insanı ailesi ve sevdikleri ile kavuşturur. Asıl verilmek ve CNN'de verdiği mesaj budur.

Hayali, rüya gibi bir olay olarak değerlendiriliyor. Hayalleri ve rüyaları, mucizeleri biz yani ABD gerçekleştirir mesajı veriliyor.

Kaybolan kişinin, kare fotoğrafı yayınlanmış. Çekim ise tam ortalamışlar, yayın sırasında. Stüdyo'da bir kadın ve bir erkek spiker tarafından canlı ara haber tez bir şekilde sunuluyor. Acil anlatım söz konusu haberde. Kamera arkada 'Breaking News' haberine yakından çekim yapılmış. Işık ise çok net, stüdyo ışığı kullanılmış. Olayın yaşandığı yıl, internet sitesinden anlatılan haberde CNN tarafından direkt ekranlara yansıtılıyor. Habercilik başarısı arşiv ve anında o yıl ve habere dönüp ekrana getirme başarısı diye adlandırılabilir. Gazete sayfasından pilot'un o zamanki resmi çıkartılarak CNN tarafından görüntüleniyor.

Resim 10 Körfez Savaşında Kaybolan Pilot Bulundu (Gulf War Pilot's Remains Found)

SONUÇ

Yapmış olduğumuz çalışmada, Körfez Savaşları hakkında birçok bilgiye sahip olunmuş ve diğer okuduğumuz kaynaklarla birleştirilerek tezimiz ortaya çıkmıştır. Körfez savaşlarında neler yaşanmış sonrasında ülkelerin tutumu neler olmuştur işte bunların hepsini bu tezde anlatılmaya çalışılmıştır. Simülasyon ve Propaganda metodları gibi teknik yöntemlerde tezimiz içinde varolmaktadır. Savaşlar sonrası neler yaşanmış, nasıl stratejik adımlar atılmıştır. CNN'in bu çerçevede nasıl hareket ettiği, nasıl tutum sergilediği ise analiz kısmında, anlatılmaya çalışılmaktadır. Yapmış olduğumuz çalışmada bütün bunların dışında aslında sizlere tez konusunda doğru adımların nasıl atılacağını göstermeye çalışmaktayız. Bütün bunların dışında aslında size tarihsel açıklamalardan başlayarak nasıl konu'nun analiz kısmı ile bağlanacağını doğru harmanla nasıl yola devam edileceğini ve sonuca varılacağını göstermeye çalıştık.

Şu şekilde anlatacak olursak; Her çalışmada giriş, gelişme, sonuç kompozisyon mantığında hareket edildiğini söyleyebiliriz. Yazdığımız tezde bu yoldan hareketle daha geniş kapsamlı bir sentez oluşturmak istemekteyiz. Bununla beraber vardığımız noktayı ve karışımı, bu mantıkla hareket ederek sonuca ulaştırmak görevlerimizden sayılmaktadır.

KAYNAKLAR

Şahin, M. ve Taştekin, M. (Eds) (2006). İkinci Körfez Savaşı. (24). İstanbul: Platin. (2006)

Baudrillard, J. (1998). Simülakrlar ve Simülasyon (6. Baskı). Ankara: Doğu Batı yayınları.

Heykel, M. (1993). Üçüncü Petrol Savaşı (70. Baskı). İstanbul: Pınar yayınları.

İnceoğlu, Y. (2004). Uluslararası Medya (132. Baskı). İstanbul: Der yayınları.

Laurent, E. ve Salinger, P. (1991). Körfez Savaşı Gizli Dosya. İstanbul: E yayınları.

Laurent, E. (1991). Çöl Fırtınası Beyaz Saray'ın Savaş Sırları (65.Baskı). İstanbul: E yayınları.

Karakartal, A. (1994). Yeni Dünya Düzeni ve Körfez Savaşı. 18.05.2013, tez2.yok.gov.tr

Ongun, Ö. (2013). Medya Denetimi ve Propaganda Modeli. 01.06.2013, www.bgst.org

İnceoglu, Y. (2004). Irak Üzerine Savaştan Örnekler. 20.06.2013, www.yasemininceoglu.com

Özkaya, A. (2003). Medya ve Körfez Savaşı. 17.05.2013, dergiler.ankara.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

1983 yılında İstanbul'da doğdum. İlkokulu İpsala'da Atatürk İlköğretim okulunda okudum. Daha sonra ortaokul için İstanbul'a geldim, Çengelköy ortaokulunu bitirdim. Lise dönemimde ise tekrar İpsala'ya döndüm ve İpsala lisesini başarılı bir dereceyle bitirdim. Liseyi bitirdikten sonra İstanbul'da Beykent Üniversitesi İletişim ve Tasarım bölümünü kazandım. Bölümümü okurken Kanal D ve birçok kanalda, Beykent Üniversitesi adıyla staj yapma imkanı sağladım kendime. Beykent Üniversitesi benim geleceğimi bir tür garanti alarak, daha güvenli ve stratejik adımlar atmamı sağladı. Beykent Üniversitesini bitirdikten sonra bir süre çeşitli kanallarda çalıştım ve çok iyi bir organizasyon şirketinde direktör olarak görev yaptım. Okul bittikten ve çalışma hayatıma bir süre ara verdikten sonra, 2009 Ocak ayından sonra dil kursu daha basit işlerde çalışmak üzere İngiltere'ye gittim. Burada LTC Oxford kursunu bitirip, diplomamı aldıktan sonra 2009 Ağustos ayında tekrar ülkeme Türkiye'ye döndüm. Belli bir süre çeşitli işlerde çalıştıktan sonra, kendi kariyerim açısından önemli olan ve hayattaki doğru adımları atmak için, Yüksek Lisans yapma isteğimi ailemle paylaştım. Olumlu geridönüşler aldıktan sonra yuvam olan Beykent Üniversitesi'nde 2010 Ekim ayında Yüksek Lisans yapmaya başladım.

Üniversitem'in son sınıfında okurken tez yani bitirme projemin konusu; Kültür Endüstrisi kavramı ve Türkiye'de Kültür'ün Endüstrileşmesi konulu bir çalışmaydı. Bunu başarı ile hocalarıma sunduktan sonra, Yüksek Lisans'ta nasıl bir konu seçeceğim kendi açımdan merak konumdu. Yüksek Lisans'ta hocalarımla yardımı ve okuduğum kaynaklar sonucu seçmek istediğim konuyu belirledim ve kaynakları okuyarak, analiz kısmında buna dahil ederek varmak istediğim noktaya ulaşmaya çalıştım. Sonuç olarak; Birinci ve İkinci Körfez Savaşlarında Haber Medyası'nın Politik İşlevleri adlı bir çalışmanın altına sizlerinde büyük katkıları ile imzama atmaya çalıştım. Beykent Üniversitesinde okuduğum yıllarda ve Yüksek Lisans sırasında bana katkıda bulunan bütün hocalarımla gösterdikleri ilgiye ve Beykent Üniversitesine teşekkürlerimi sunarım.